

Bosna i Hercegovina
Босна и Херцеговина
Regulatorna agencija za komunikacije
Регулаторна агенција за комуникације

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ REGULATORNE AGENCIJE ZA
KOMUNIKACIJE ZA 2009. GODINU**

Mart 2010. godine

SADRŽAJ:

I UVODNE NAZNAKE	4
II AKTIVNOSTI IZ OBLASTI EMITOVARA, TELEKOMUNIKACIJA, UREĐENJA RADIOFREKVENCIJSKOG SPEKTRA I MONITORINGA	7
1. AKTIVNOSTI SEKTORA ZA EMITOVARJE	7
1.2. Izdavanje dozvola za distribuciju RTV-programa i dozvola za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga	7
1.3. Revizija pravila i propisa u oblasti emitovanja	7
1.4. Prigovori i slučajevi	7
1.5. Reforma Javnog RTV sistema BiH	7
1.6. Prisustvo na seminarima i konferencijama	7
1.1 <i>Izdavanje dozvola za emitovanje</i>	7
1.2 <i>Izdavanje dozvola za distribuciju RTV-programa i dozvola za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga</i>	9
1.3 <i>Revizija pravila i propisa u oblasti emitovanja</i>	9
1.4 <i>Prigovori i slučajevi</i>	10
1.5 <i>Reforma Javnog RTV sistema BiH</i>	15
2. OBLAST TELEKOMUNIKACIJA	18
2.1 Primjena izdatih dozvola i izdavanje novih dozvola za operatore/davaoce usluga u telekomunikacijama	19
2.1.1 <i>Dozvola za javne operatore fiksne telefonije</i>	19
2.1.2 <i>Dozvola za pružanje fiksnih javnih telefonskih usluga</i>	22
2.1.3 <i>Dozvola za pružanje GSM usluga</i>	22
2.1.4 <i>Dozvola za UMTS</i>	25
2.2 Javni mrežni operatori	25
2.3 Pružanje Internet usluga	25
2.3.1 <i>Rebalans cijena govornih telefonskih usluga u BiH</i>	27
2.4 Primjena Pravila o graničnim cijenama iznajmljenih linija	28
2.5 Interkonekcija	28
2.6 Veleprodaja iznajmljenih linija i širokopojasnog pristupa	29
2.7 Pristup izdvojenoj lokalnoj petlji (LLU)	30
2.8 Primjena Plana brojeva	30
2.9 Provodenje usluge prenosivosti telefonskih brojeva	31
2.10 Projekat: „Nadgledanje regulacije i razvoja tržista elektronskih komunikacija i ICT usluga u zemljama proširenja“	31
2.11 Projekat: „Podrška izgradnjii kapaciteta Regulatorne agencije za komunikacije u oblasti telekomunikacija i harmonizacija zakonskog okvira za telekomunikacije u BiH sa pravnom stećevinom Evropske unije (acquis communautaire)“ broj: EC/BiH/08/022	32
2.12 Saradnja sa međunarodnim institucijama i učešće na međunarodnim skupovima	32

3. AKTIVNOSTI U OBLASTI UREĐENJE RADIOFREKVENCIJSKOG SPEKTRA	34
3.1 Fiksna služba	34
3.1.1 <i>Mikrotalasni linkovi</i>	34
3.1.2 <i>Bežični pristupni sistemi</i>	36
3.1.3 <i>Fiksne satelitske komunikacije</i>	36
3.2 Mobilna služba	37
3.2.1 <i>Dodjela RF blokova za UMTS sistem</i>	37
3.2.2 <i>Profesionalni mobilni radio – PMR</i>	37
3.2.3 <i>Mobilne satelitske komunikacije</i>	38
3.3 Radiodifuzna služba (radio i televizija)	38
3.3.1 <i>Analogna radiodifuzija</i>	38
3.3.2 <i>Digitalna radiodifuzija</i>	39
3.4 Pravilo o planu namjene i korištenja frekvencija u BiH	40
3.5 Pravilo o naknadama za dozvole u radiokomunikacijama	41
3.6 Radiouređaji koji mogu raditi bez dozvole Agencije	41
3.7 Međunarodna koordinacija	42
4. PODRUČJE ZA RADIOMONITORING, INFORMACIONO-TEHNIČKU PODRŠKU I KONTROLU POŠTIVANJA USLOVA DOZVOLA	45
4.1 Odjeljenje za radiomonitoring	45
4.1.1 <i>Redovni poslovi radiomonitoringa</i>	45
4.1.2 <i>Projekat izgradnje mreže monitoring stanica u BiH</i>	47
4.1.3 <i>Učešće u aktivnostima CEPT-a</i>	47
4.1.4 <i>Izrada regulative u oblasti mjerena i kontrole</i>	47
4.2 Odjeljenje za informaciono-tehničku podršku	49
4.3 Odjeljenje za kontrolu poštivanja uslova dozvole	49
III ORGANIZACIONA STRUKTURA AGENCIJE	50
IV AKTIVNOSTI VIJEĆA AGENCIJE	51
V FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ	52
VI PRILOG	56

I UVODNE NAZNAKE

Regulatorna agencija za komunikacije (Agencija) je u periodu izvještavanja realizovala date zadatke u skladu sa nadležnostima iz Zakona o komunikacijama BiH («Službeni glasnik BiH», broj 31/03) i Politikom sektora telekomunikacija («Službeni glasnik BiH», broj 09/02) koju kreira i usvaja Vijeće ministara BiH.

Strategija prelaska sa analognog na digitalno zemaljsko emitovanje

Regulatorna agencija za komunikacije proaktivno je djelovala u vezi s provođenjem aktivnosti prelaska sa analognog na digitalno zemaljsko emitovanje u Bosni i Hercegovini. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je na 91. sjednici, održanoj 17.06.2009. godine, usvojilo Strategiju prelaska s analogue na digitalnu zemaljsku radiodifuziju u frekvencijskim opsezima 174-230 MHz i 470-862 MHz u Bosni i Hercegovini.

Strategija određuje optimalno rješenje za efikasan prelazak s analogue na digitalnu zemaljsku radiodifuziju i zasniva se na principima promocije razvoja informatičkog društva u Bosni i Hercegovini, potjecanja daljeg razvoja konkurenčije i pluralizma sektora komunikacija, stimulisanja stvaranja uslova za kontinuiran razvoj medijskih sloboda i zaštiti interesa svih korisnika i operatora u sektoru komunikacija.

Podizanje stepena konkurenčije u sektoru telekomunikacija

Osnovni cilj sektora za telekomunikacije bio je nastavak kreiranja regulatornog okvira koji će doprinijeti tržišnim kretanjima i dodatno ih ubrzati. Tokom 2009. godine, težište djelovanja bilo je na izgradnji regulatornog okvira, stvarajući preduslove za dalju liberalizaciju tržišta i podizanje stepena konkurenčije.

Prateći uvođenje novih tehnologija, konvergenciju i ubrzan razvoj dinamičnog telekomunikacijskog tržišta, Regulatorna agencija za komunikacije postojećim GSM operatorima izdala je dozvole za pružanje mobilnih usluga na univerzalnim mobilnim telekomunikacijskim sistemima. Dozvole važe od 01.04.2009. godine i izdate su na period od 15 godina, te uključuju obaveze pokrivanja dvadeset pet (25) posto populacije Bosne i Hercegovine u roku tri (3) godine, odnosno pedeset (50) posto populacije Bosne i Hercegovine u roku pet (5) godina od izdavanja dozvole.

Budući da je zaštita interesa korisnika osnovni princip kojim se Agencija rukovodi prilikom izrade pravila, za 2009. godinu karakterističan je nastavak stvaranja preduslova za provođenje usluge prenosivosti telefonskih brojeva. Izvršena je tehnička priprema sistema telekom operatora, te su realizovane aktivnosti na uspostavljanju centralne administrativne baze podataka prenesenih brojeva. Regulisanjem ove oblasti, novim operatorima se omogućava lakši ulazak na tržište, a korisniku se otvara mogućnost izbora operatora prema vlastitoj želji.

Zaštita djece i maloljetnika od neprimjerenih televizijskih sadržaja

Prateći postojeću regulatornu praksu u zemljama članicama EU i najnovije trendove razvoja tehnologije, Vijeće Agencije je u junu 2009. godine, nakon provedene zakonske procedure javnih konsultacija, usvojila *Pravilo 42/2009 o dozvolama za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa*.

Pravilom o dozvolama za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa objedinjeno je Pravilo 04/2000 – Proces natjecanja zasnovan na najboljim rezultatima za dodjelu dugoročnih

dozvola za emitovanje i postojeća dozvola za zemaljsko emitovanje. Ovim pravilom definisani su: postupak izdavanja dozvola, kriteriji, te opći i posebni uslovi dozvole za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa, a u skladu sa postojećim propisima, predstojećim procesom uvođenja digitalne TV, evropskom praksom i preporukama zemalja članica EU u audiovizuelnom sektoru.

Od samog osnivanja regulatornog tijela u BiH, uspješno funkcioniše mehanizam ulaganja prigovora na emitovane programske sadržaje. Kao rezultat toga, u 2009. godini procesuirano je ukupno 111 slučajeva proizašlih iz potencijalnog nepoštivanja pravila i propisa Agencije. Od ukupnog broja, 80 slučajeva odnosilo se na programske standarde i principe oglašavanja i sponzorstva u programima RTV-stanica. Pored slučajeva programskog standarda, ukupno je procesuiran 31 tehnički slučaj, tj. 10 slučajeva tehničkih smetnji, 21 slučaj vezano za tehničke uslove dozvole za emitovanje. Procesuirano je i 17 slučajeva koji se odnose na kablovsku distribuciju RTV-programa.

Kada je regulacija programskih sadržaja u pitanju, posebna pažnja posvećena je zaštiti djece i maloljetnika od neprimjerenih televizijskih sadržaja. Aktivnosti koje je Agencija provela imale su za cilj podizanje svijesti javnosti o mogućim utjecajima medijskih sadržaja na djecu i maloljetnike. Ukazano je na opasnosti po fizički, mentalni i moralni razvoj djece, te su po uzoru na evropsku praksu date preporuke za sistem označavanja medijskih sadržaja u pogledu njihove pogodnosti za određeni uzrast djece.

Medunarodna saradnja i saradnja sa institucijama vlasti u BiH

Izražavajući podršku njenoj nezavisnosti, Agenciju su posjetili: visoki predstavnik i specijalni predstavnik EU Valentin Inzko, prvi zamjenik visokog predstavnika Raffi Gregorian, ambasador Velike Britanije u Bosni i Hercegovini, Nj.E. Michael Tatham, ambasador Republike Italije u Bosni i Hercegovini, Nj.E. Raimondo de Cardona, te ambasador Njemačke u Bosni i Hercegovini, Nj.E. Joachim Schmidt.

Zajedničku posjetu Agenciji upriličili su ambasador Gary Robbins, šef Misije OSCE-a u BiH, ambasador Kraljevine Švedske Nj.E. Bosse Hedberg, te Boris Iarochevitch, prvi savjetnik Delegacije Evropske komisije u BiH. Prilikom svih posjeta zaključeno je da nesmetano funkcionisanje Agencije podrazumijeva obavljanje njenih zadataka bez političkih utjecaja bilo koje vrste.

U protekloj godini, saradnja se resornim Ministarstvom komunikacija i prometa BiH podignuta je na još viši nivo i ogleda se u stalnoj komunikaciji i zajedničkom djelovanju na razvoj sektora. Uspostavljeno je niz komisija u kojima aktivno djeluju i predstavnici Agencije. Takođe je aktivan odnos u radu međuresornih tijela i komisija koje je uspostavilo Vijeće ministara BiH ili su rezultat primjene donešenih zakona.

I pored te saradnje i podrške međunarodne zajednice nezavisnosti Agencije, pitanja potvrde imenovanja generalnog direktora od strane Vijeća ministara BiH, kao i imenovanja članova Vijeća nisu riješena u 2009. godini. Naime, već dvije i po godine Vijeće ministara BiH ne potvrđuje novi mandat generalnog direktora Agencije, iako je procedura imenovanja sprovedena u skladu sa relevantnim odredbama Zakona o komunikacijama BiH. Osim toga, neriješeno je i pitanje imenovanja članova Vijeća Agencije, koje je, na osnovu procedure koja je sprovedena u skladu sa Zakonom o komunikacijama BiH, trebalo biti okončano u aprilu 2009. godine. Takođe, od juna 2009. godine obustavljene su i isplate naknada članovima Vijeća Agencije. Unatoč nekoliko dopisa upućenih predsjedavajućem Vijeća ministara BiH odgovori odnosno saradnja po otvorenim pitanjima su izostali.

Saradnja sa Parlamentarnom skupštinom je na zavidnom nivou i ogleda se prije svega u stručnoj potpori rada parlamentarnih komisija i tijela.

U organizaciji Instituta za telekomunikacije i informatičko istraživanje jugoistočne Evrope (INA) i Agencije održan je radni sastanak regulatornih agencija za telekomunikacije iz regionala, a u zasebnoj radnoj posjeti, urede u Sarajevu i Banja Luci posjetila je delegacija Savjeta Republičke radio-difuzne agencije Srbije (RRA).

Agencija je u 2009. godini učestvovala u aktivnostima Evropske platforme regulatornih tijela (EPRA), Mediteranske mreže regulatornih tijela (MNRA), ITU-a, kao i CEPT-ovih radnih grupa.

Finansijsko poslovanje

Ukupno ostvareni prihodi Regulatorne agencije za komunikacije u 2009. godini iznose 21.657.901 KM i veći su za 12% u odnosu na ukupne ostvarene prihode u prethodnoj godini. Prihodi od redovnih tehničkih naknada za dozvole za regulisanje i nadzor operatera telekomunikacija i emitera, iz kojih se, prema Zakonu o komunikacijama ova Agencija i finansira, ostvareni su u iznosu od 10.789.630 KM i manji su za 4% u odnosu na planirane. Manje izvršenje ovih prihoda u odnosu na plan posljedica je odluka Vijeća Agencije o smanjenju naknada za dozvole.

Prihodi od doprinosa za korištenje radiofrekvencijskog spektra iznose 10.868.271 KM i isti su za 35% veći od prihoda planiranih po ovom osnovu u Budžetu institucija BiH za 2009. godinu. Prihodi od novčanih kazni ostvareni su u iznosu od 57.295 KM.

Ukupni ostvareni rashodi Regulatorne agencije za komunikacije u 2009. godini iznose 8.989.688 KM ili 82% u odnosu na planirane i odobrene Zakonom o budžetu institucija BiH za 2009. godinu (8.736.000 KM) i odlukom Vijeća ministara BiH (2.250.000 KM).

Indeks ostvarenih rashoda u odnosu na plan kod tekućih izdataka iznosi 81%, kod kapitalnih izdataka 95%, a kod programa posebne namjene (sredstva akumuliranog viška prihoda po odluci Vijeća ministara BiH) 73%.

Prijedlog mjera za dalji razvoj sektora komunikacija

U cilju efikasne primjene Zakona o komunikacijama BiH, uređenja ove oblasti u BiH, te provođenja obaveza po međunarodnim konvencijama i standardima u oblasti, kao i obaveza koje nameće članstvo BiH u međunarodnim strukovnim asocijacijama, u narednom periodu nužno je sljedeće:

- Nastavak harmonizacije postojeće i kreiranje nove regulative iz oblasti emitovanja u skladu sa evropskom praksom;
- Provođenje projekata podrške sektoru telekomunikacija u vrijednosti od 1 milion EUR u okviru IPA 2007;
- Praćenje primjene Strategije uvođenja DTT-a u Bosni i Hercegovini;
- Primjena interkonekcijskog režima za fiksnu telefoniju na tržištu i praćenje aktivnosti na definisanju interkonekcije u mobilnoj telefoniji;
- Nastavak kontinuiranog monitoringa korištenja frekvencijskog spektra;
- Ažuriranje Plana namjene frekvencija Bosne i Hercegovine;
- Provođenje Pravila o Registru, te nastavak realizacije projekta monitoring-stanica u pogledu uspostave udaljenih fiksnih monitoring-stanica;
- Nastavak obuke uposlenika i jačanja kadrovske strukture Agencije u skladu sa regulatornim zahtjevima tržišta komunikacija.

II AKTIVNOSTI IZ OBLASTI EMITOVARJA, TELEKOMUNIKACIJA, UREĐENJA RADIOFREKVENCIJSKOG SPEKTRA I MONITORINGA

1. AKTIVNOSTI SEKTORA ZA EMITOVARJE

Sektor za emitovanje u protekloj godini realizovao je aktivnosti kako slijedi:

- 1.1. Izdavanje dozvola za zemaljsko emitovanje RTV-programa
- 1.2. Izdavanje dozvola za distribuciju RTV-programa i dozvola za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga
- 1.3. Revizija pravila i propisa u oblasti emitovanja
- 1.4. Prigovori i slučajevi
- 1.5. Reforma Javnog RTV sistema BiH
- 1.6. Prisustvo na seminarima i konferencijama
- 1.7. Aktivnosti u vezi sa zaštitom djece i maloljetnika
- 1.8. DTT forum

1.1 Izdavanje dozvola za emitovanje

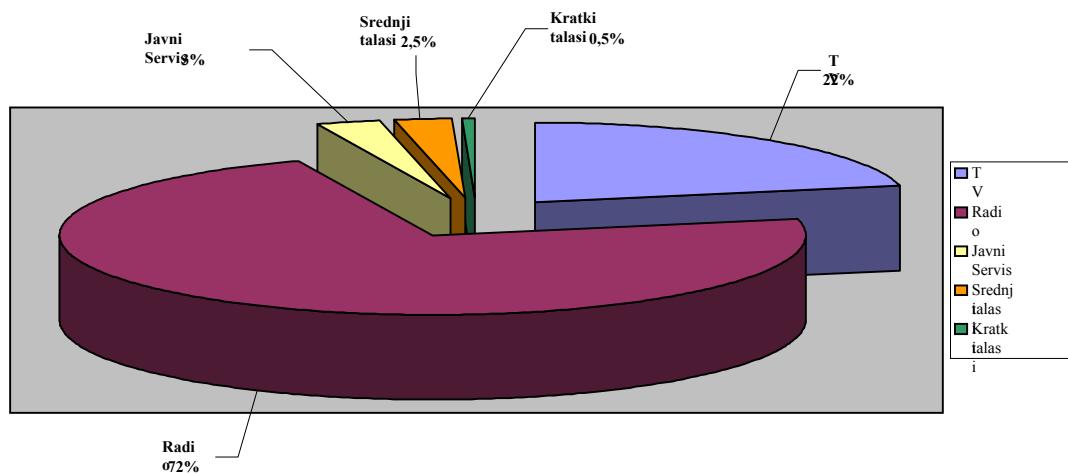
Vijeće Agencije je u junu 2009. godine, nakon provedene zakonske procedure javnih konsultacija, usvojila Pravilo 42/2009 o dozvolama za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa (Pravilo). Predmet ovog pravila je definisanje postupka i utvrđivanje kriterija za dobijanje dozvola za zemaljsku radiodifuziju radijskog ili televizijskog programa, kao i definisanje općih i posebnih uslova tih dozvola.

U drugoj polovini 2009. godine okončane su aktivnosti na kreiranju nove opće dozvole za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa i obrazaca za dodjelu dozvola, u skladu sa gore navedenim pravilom. Svim RTV-stanicama upućen je dopis sa informacijama u vezi sa predstojećim aktivnostima na izdavanju općih dozvola za zemaljsku radiodifuziju. Konačno, pripremljene su interne procedure u vezi sa ovim procesom. Krajem godine vršila se obrada zahtjeva za dodjelu opće dozvole za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa koje su u skladu sa navedenim pravilom bile obavezne podnijeti sve RTV-stanice u BiH. Ukupno su obrađena 194 zahtjeva, urađene su analize programskih informacija za izdavanje dozvola svim aplikantima, te su pripremljena rješenja o izdavanju dozvola, kao i programski i tehnički aneksi, te same opće dozvole koje će važiti za period od 10 godina počevši od 01.01.2010. godine.

Tabela 1: Ukupan broj nosilaca opće dozvole za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa

TV	Radio	Javni servis	Srednji talasi	Kratki talasi
45	146	6	5	1

Slika 1: Prikaz ukupnog broja radiostanica i TV-stanica, emitera Javnog RTV servisa BiH i stanica koje emituju na srednjim talasima

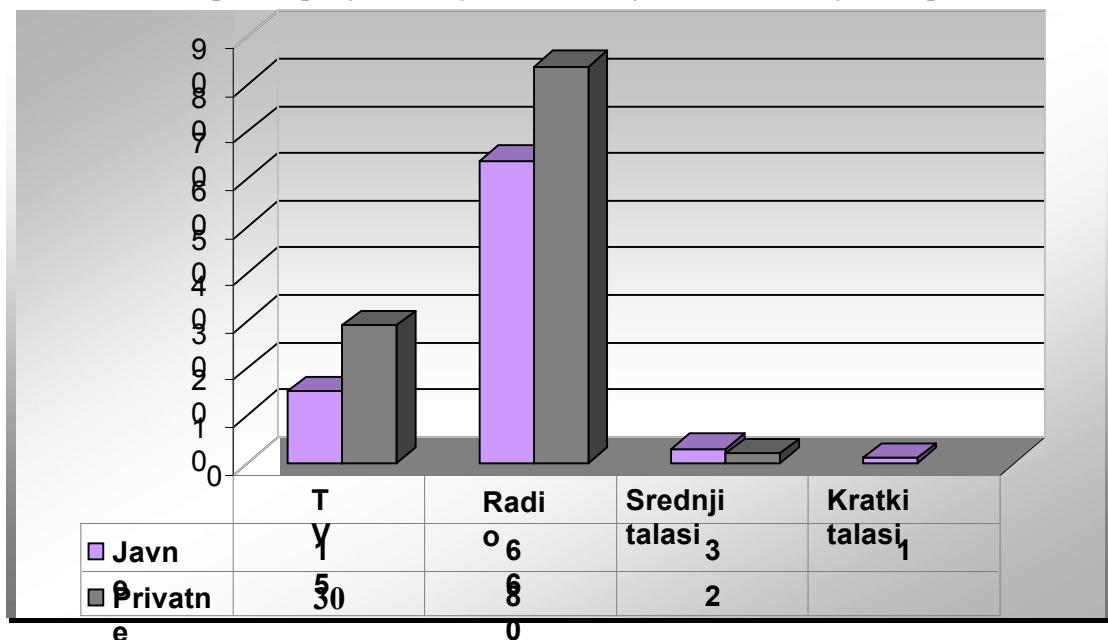
U slici 1 dat je procentualan prikaz vrsta nosilaca dozvole za analogno emitovanje u odnosu na ukupan broj radijskih i televizijskih stanica.

U tabelama i dijagramima koji slijede dat je prikaz važećih dozvola RTV-stanica na osnovu vlasničke strukture (privatne i javne).

Tabela 2: Ukupan broj nosilaca dozvole za zemaljsko emitovanje RTV-programa (javne i privatne stanice)

	TV	Radio	Srednji talasi	Kratki talasi
Javne	15	66	3	1
Privatne	30	80	2	0

Slika 2: Grafički prikaz podjele radijskih i televizijskih stanica na javne i privatne

1.2 Izdavanje dozvola za distribuciju RTV-programa i dozvola za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga

U skladu sa Pravilom o načinu dodjele i uslovima dozvole za distribuciju RTV-programa, u decembru 2008. godine započet je proces zamjene dozvole za kablovsku distribuciju RTV-programa dozvolama za distribuciju RTV-programa, a nove dozvole su počele važiti od 01.01.2009. godine. Ukupno je izdato 56 dozvola, a u decembru 2009. godine izdata su 3 rješenja o oduzimanju dozvola za distribuciju RTV-programa.

Zaključno sa decembrom 2009. godine, u BiH usluge pruža 53 distributera RTV-programa, od čega 50 putem kabela, 1 putem satelita (DTH), te 2 preko IPTV-platforme.

U 2009. godini izdato je ukupno 29 dozvola za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga (28 za TV-program i 1 za radioprogram) na osnovu Pravila o načinu dodjele i uslovima dozvole za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga. Dobijanjem dozvole za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga stječe se pravo pružanja radijskih i televizijskih programa koji su namijenjeni za prijenos putem elektronskih komunikacijskih mreža neovisno o tehnologiji (kabel, satelit, IPTV itd.), izuzimajući zemaljsko emitovanje.

1.3 Revizija pravila i propisa u oblasti emitovanja

U 2009. godini nastavile su s radom radne grupe osnovane u skladu sa Planom aktivnosti Sektora za emitovanje 2008. godine, koje su radile na donošenju izmjena pravila i propisa u oblasti emitovanja, i to: radna grupa za donošenje izmjena i dopuna Pravila 01/99 – Definicije i obaveze javnog emitovanja; radna grupa za donošenje izmjena i dopuna Dozvole za zemaljsko emitovanje RTV-programa i donošenja izmjena i dopuna Pravila 04/2000 - Proces natjecanja zasnovan na najboljim rezultatima za dodjelu dugoročnih dozvola za emitovanje.

Tokom 2009. godine, aktivnosti na reviziji pomenutih pravila bile su sljedeće:

- Radna grupa za donošenje izmjena i dopuna Pravila 01/99 – Definicije i obaveze javnog emitovanja pripremila je Nacrt izmjena i dopuna ovog pravila sa prijedlogom za odobrenje procesa javnih konsultacija na ovo pravilo. Nacrt pravila, kojem je Vijeće Agencije odobrilo izmjenu naziva u Pravilo o javnim RTV-stanicama, u skladu sa zaključkom Vijeća upućen je na javne konsultacije dana 18.12.2008., sa rokom za slanje komentara do 18.01.2009. godine. Pravilo je usvojeno na 29. sjednici Vijeća Agencije održanoj 17. februara 2009. godine.
- Vijeće Agencije je na 29. sjednici održanoj 17. februara 2009. godine donijelo odluku da se Nacrt pravila o dozvolama za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa uputi na javne konsultacije. Pravilom o dozvolama za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa objedinjeno je Pravilo 04/2000 – Proces natjecanja zasnovan na najboljim rezultatima za dodjelu dugoročnih dozvola za emitovanje i postojeća dozvola za zemaljsko emitovanje. Ovim pravilom definisani su postupak izdavanja dozvola, kriteriji, te opći i posebni uslovi dozvole za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa, u skladu sa postojećim pozitivnim propisima, predstojećim procesom uvođenja digitalne TV, evropskom praksom i preporukama zemalja članica EU u audiovizuelnom sektoru. Pravilo obuhvata sljedeće vrste dozvola u emitovanju: a) opća dozvola za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa; b) posebna dozvola za zemaljsku radiodifuznu stanicu namijenjenu određenim društvenim skupinama; c) privremena dozvola za pokrivanje posebnih događaja u zemaljskoj radiodifuziji; i d) dozvola za upotrebu FM predajnika

male snage. Nakon obavljenih javnih konsultacija, Pravilo je usvojeno na 33. sjednici Vijeća Agencije održanoj 15. juna 2009. godine.

Pored navedenog, Agencija je u 2009. godini aktivno pratila dešavanja vezano za donošenje izmjena i dopuna Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji. Naime, rad na reviziji Evropske konvencije o prekograničnoj televiziji započet je 2007. godine kako bi se njen tekst u najvećoj mogućoj mjeri uskladio sa odredbama nove Direktive o audiovizuelnim medijskim uslugama EU, prije svega u svjetlu razvoja audiovizuelnih tehnologija i tržišta oglašavanja. U skladu s tim, predviđene izmjene i dopune Konvencije bi, pored tradicionalnih televizijskih usluga, obuhvatale i usluge na zahtjev, te audiovizuelne komercijalne komunikacije.

Odredbe Konvencije su obavezujuće za Bosnu i Hercegovinu kao njenu potpisnicu, te će sve navedene izmjene morati biti ugrađene u odgovarajuću regulativu Agencije, prije svega u Kodeks o emitovanju RTV-programa, Kodeks o oglašavanju i sponzorstvu, te Pravilo o načinu dodjele i uslovima dozvole za pružanje audiovizuelnih medijskih usluga.

S obzirom da je prvobitno bilo predviđeno da izrada konačnog Nacrta izmjena i dopuna bude završena do juna 2009. godine, a usvajanje Protokola o izmjenama i dopunama Konvencije od strane Odbora ministara Vijeća Evrope, što se očekivalo krajem godine, Agencija je u skladu s tom dinamikom i planirala navedene izmjene u svojoj regulativi. Tokom 2009. godine proces usvajanja Protokola prolongiran je zbog potrebe da se prethodno pridobije mišljenje Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope.

1.4 Prigovori i slučajevi

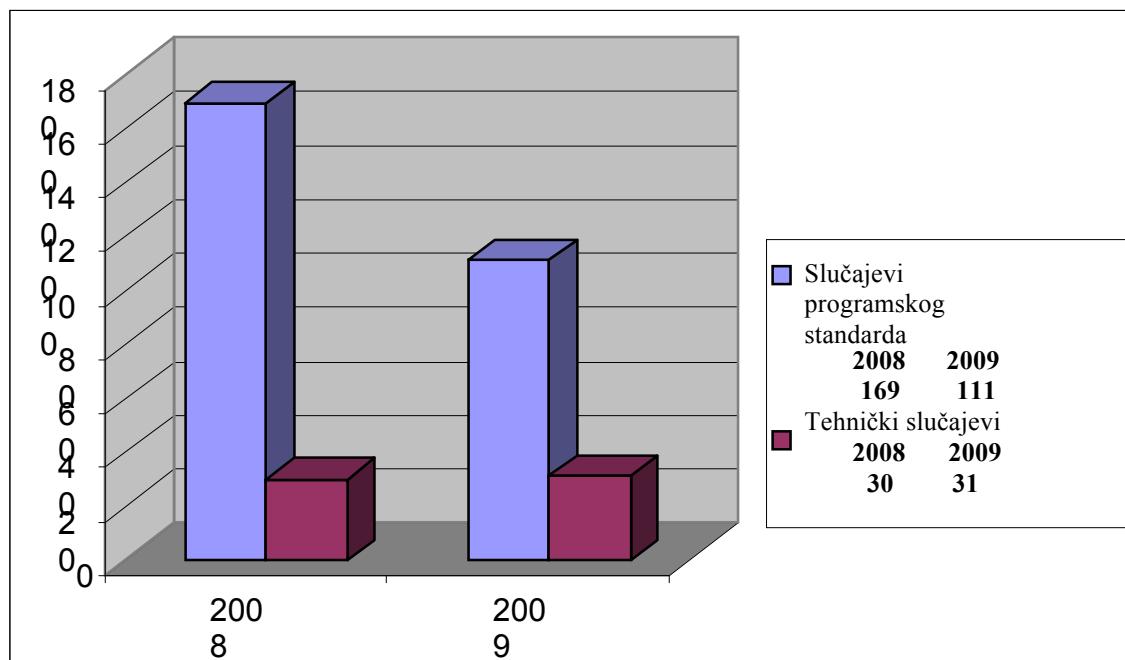
Pravo i obaveza Agencije je da razmotri svaki prigovor u vezi sa potencijalno štetnim programom, te u vezi sa mogućim kršenjem uslova dozvola i ostalih pravila i propisa Agencije. Od samog početka rada Agencije, uspostavljen je mehanizam koji omogućava svim građanima, institucijama i organizacijama da Agenciji podnose prigovore u vezi sa emitovanim programima.

U 2009. godini procesuirano je ukupno 111 slučajeva proizašlih iz potencijalnog nepoštivanja pravila i propisa Agencije. Od ukupnog broja, 80 slučajeva se odnosilo na programske standarde i principe oglašavanja i sponzorstva u programima RTV-stanica, od kojih su 63 slučaja inicirana uloženim prigovorima građana, a 17 slučajeva je otvoreno po službenoj dužnosti. Pored slučajeva programskega standarda, ukupno je procesuiran 31 tehnički slučaj, tj. 10 slučajeva tehničkih smetnji-interferencija i 21 slučaj vezano za tehničke uslove dozvole za emitovanje.

Pored navedenih, procesuirano je i 17 slučajeva koji se odnose na kablovsku distribuciju RTV-programa.

U grafikonu 3, dat je pregled prirode procesuiranih slučajeva prema odredbama pravila i propisa Agencije u 2008. i 2009. godini. Na osnovu prikaza, evidentno je da je u godini izvještavanja zabilježeno smanjenje broja procesuiranih slučajeva koji se odnose na obaveze poštivanja programskih standarda.

Slika 3: Grafički prikaz procesuiranih slučajeva u 2009. godini u odnosu na 2008. godinu

Od ukupnog broja procesuiranih slučajeva iz oblasti emitovanja u 2009. godini, kod 43 slučaja utvrđena su kršenja koja su rezultirala odgovarajućom izvršnom mjerom, i to 23 slučaja utvrđenog kršenja Kodeksa o emitovanju RTV-programa; 12 slučajeva kršenja Općih uslova dozvole za emitovanje RTV-programa; 7 slučajeva utvrđenog kršenja Kodeksa o oglašavanju i sponzorstvu; 3 slučaja kršenja Pravila o načinu i uslovima dodjele dozvole za distribuciju RTV-programa, 1 slučaj kršenja Pravila 42/2009 o dozvolama za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa, te 1 slučaj kršenja Pravila o javnim RTV-stanicama.

U nastavku je prikazan pregled slučajeva koji su rezultirali izrečenim sankcijama Agencije u 2009. godini :

Tabela 3: Pregled izvršnih mjera Agencije iz područja emitovanja u 2009. godini:

Br.	Datum	Korisnik dozvole	Opis slučaja	Odluka
1.	13.01.2009.	Radio Goražde	Kršenje člana 7.3 kao i člana 14.1 Općih uslova dozvole	Pismeno upozorenje
2.	13.01.2009.	Radio Stari Grad	Kršenje člana 7.3 kao i člana 14.1 Općih uslova dozvole	Pismeno upozorenje
3.	21.01.2009	NTV IC Kakanj	Kršenje člana 6 <i>Pravičnost i nepristrasnost</i> i člana 19 <i>Pravo na odgovor</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
4.	21.01.2009.	RTRS	Kršenje člana 5 <i>Pristojnost</i> i člana 12 <i>Osnovni principi</i> – (dio treći – zaštita djece i maloljetnika) Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
5.	21.01.2009.	TV SA	Kršenje člana 3 <i>Opći principi</i> , člana 6 <i>Pravičnost</i> i	Novčana kazna u iznosu od 1.000 KM

			<i>nepristrasnost, te člana 13 Učešće djece i maloljetnika u programu Kodeksa o emitovanju RTV-programa</i>	
6.	21.01.2009.	RTV Vogošća	Kršenje člana 12 <i>Osnovni principi</i> i člana 13 <i>Učešće djece i maloljetnika u programu</i> – (dio treći – zaštita djece i maloljetnika) Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
7.	27.01.2009.	Radio BM	Kršenje člana 7.3 Općih uslova dozvole	Pismeno upozorenje
8.	09.03.2009.	Radio Tuzla	Kršenje člana 8.2.3 (e) Općih uslova dozvole za zemaljsko emitovanje radioprograma (Dozvola) u smislu prekida u emitovanju na dodijeljenim frekvencijama.	Pismeno upozorenje
9.	10.04.2009	NTV 101	Kršenje člana 11 <i>Upozorenje za publiku</i> , Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
10.	10.04.2009.	BHT 1	Kršenje člana 6 <i>Pravičnost i nepristrasnost</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
11.	10.04.2009.	TV OBN	Kršenje člana 3 stav 6 <i>Opći principi</i> , i člana 21 <i>Paranormalne sposobnosti, egzorcizam, okultne radnje</i> , Kodeksa o emitovanju RTV-programa; te člana 11 <i>Parapsihologija, egzorcizam, okultizam i slično</i> Kodeksa o oglašavanju i sponzorstvu	Novčana kazna u iznosu od 10.000 KM
12.	10.04.2009.	Pink televizija	Kršenje člana 12 <i>Osnovni principi</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
13.	10.04.2009.	Radiopostaja Mostar	Kršenje člana 19 <i>Pravo na odgovor</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
14.	10.04.2009.	RTV Vogošća	Kršenje člana 8 <i>Nasilje i opasno ponašanje</i> i člana 12 <i>Osnovni principi</i> (dio treći – zaštita djece i maloljetnika) Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
15.	10.04.2009.	TV OSM	Kršenje člana 12 <i>Osnovni principi</i> i člana 13 <i>Učešće djece i maloljetnika u programu</i> – (dio treći – zaštita djece i maloljetnika) Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
16.	13.04.2009.	Radio Zenit	Kršenje člana 9.2 – Prenos dozvole i vlasništvo Općih uslova dozvole	Novčana kazna u iznosu od 1.000 KM
17.	13.04.2009.	RTV Mostar	Kršenje člana 9.2 – Prenos dozvole i vlasništvo Općih uslova	Novčana kazna u iznosu od 2.000 KM

			dozvole	
18.	13.04.2009.	Radio Studio N	Kršenje člana 9.2 – Prenos dozvole i vlasništvo Općih uslova dozvole	Novčana kazna u iznosu od 1.000 KM
19.	12.05.2009.	Radio Sarajevo	Kršenje člana 11 <i>Upozorenje za publiku</i> i člana 12 <i>Osnovni principi</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Usmeno upozorenje
20.	22.05.2009.	TV OBN	Kršenje člana 7 <i>Lažan i varljiv materijala</i> i člana 29 <i>Snimci emisija</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Novčana kazna u iznosu od 8.000 KM
21.	29.05.2009.	Radio Stari Grad	Kršenje člana 7.3 Općih uslova dozvole.	Pismeno upozorenje
22.	22.06.2009.	ATV	Kršenje člana 11 <i>Parapsihologija, egzorcizam, okultizam i slično</i> Kodeksa o oglašavanju i sponzorstvu	Usmeno upozorenje
23.	22.06.2009.	RTV FBiH	Kršenje člana 3 <i>Opći principi oglašavanja, teletrgovine i sponzorstva</i> , člana 14 <i>Raspored televizijskog oglašavanja</i> , člana 19 <i>Opća pravila u vezi sa sponzorstvom</i> i člana 18 <i>Posebni javni servisi za emitovanje</i> Kodeksa o oglašavanju i sponzorstvu	Pismeno upozorenje
24.	03.07.2009.	Radio Igokea	Kršenje člana 7.3 Općih uslova dozvole	Usmeno upozorenje
25.	21.07.2009.	TV Bel kanal	Kršenje članova 4.1, 4.2 i 4.3 Općih uslova dozvole za emitovanje televizijskog programa, te članova 5, 14 i 16 Kodeksa o oglašavanju i sponzorstvu, kao i člana 10 Kodeksa o emitovanju RTV-programa.	Novčana kazna u iznosu od 10.000 KM i dodatna mjera suspenzije dozvole u trajanju od 90 dana
26.	13.08.2009.	Radio Balkan	Kršenje člana 7.3 Općih uslova dozvole	Usmeno upozorenje
27.	13.08.2009.	Radio Big	Kršenje člana 7.3 Općih uslova dozvole	Pismeno upozorenje
28.	18.08.2009.	Radio ASK	Kršenje člana 15 <i>Pretplatnički ugovori i cijena usluge</i> Pravila o načinu i uslovima dodjele dozvole za distribuciju RTV-programa	Pismeno upozorenje
29.	28.09.2009.	Elta MT	Kršenje člana 15 <i>Pretplatnički ugovori i cijena usluge</i> Pravila o načinu i uslovima dodjele dozvole za distribuciju RTV-programa	Pismeno upozorenje
30.	28.09.2009.	Elta Kabel	Kršenje člana 11 <i>Info kanal</i> Pravila o načinu i uslovima dodjele dozvole za distribuciju	Pismeno upozorenje

			RTV-programa	
31.	12.10.2009.	ATV	Kršenje člana 3 <i>Opći principi oglašavanja teletgovine i sponzorstva</i> i člana 5 <i>Pornografija i nasilje</i> Kodeksa o oglašavanju i sponzorstvu	Pismeno upozorenje
32.	12.10.2009.	TV Kanal 3	Kršenje člana 3 stav 6 i 7 <i>Opći principi</i> , člana 8 stav 4 <i>Nasilje i opasno ponašanje</i> , člana 21 stav 1 <i>Paranormalne sposobnosti, egzorcizam, okultne radnje</i> , kao i člana 23 <i>Nadriljekarstvo</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
33.	12.10.2009.	TV OSM	Kršenje člana 10 <i>Erotika i pornografija</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa, kao i člana 5 <i>Pornografija i nasilje</i> , člana 14 <i>Raspored televizijskog oglašavanja</i> i člana 16 <i>Trajanje oglašavanja i teletgovine na privatnim RTV-stanicama</i> Kodeksa o oglašavanju i sponzorstvu	Pismeno upozorenje
34.	12.10.2009.	TV OBN	Kršenje člana 11 <i>Upozorenje za publiku</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
35.	12.10.2009.	Pink televizija	Kršenje člana 3 <i>Opći principi oglašavanja, teletgovine i sponzorstva</i> i člana 16 <i>Trajanje oglašavanja i teletgovine na privatnim RTV-stanicama</i> Kodeksa o oglašavanju i sponzorstvu	Pismeno upozorenje
36.	28.10.2009.	Radio Kupres	Kršenje člana 11 <i>Naziv javne radio i ili TV stanice</i> Pravila o javnim RTV-stanicama	Pismeno upozorenje
37.	09.12.2009.	NTV 101	Kršenje člana 3 <i>Opći principi</i> i člana 5 <i>Pristojnost</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Usmeno upozorenje
38.	09.12.2009.	TV OBN	Kršenje člana 12 <i>Osnovni principi</i> (dio treći – zaštita djece i maloljetnika) Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
39.	29.12.2009.	TV Balkan	Kršenje članova 15 (st. 10) i 19 (st. 5) Pravila 42/2009 o dozvolama za zemaljsku radiodifuziju RTV-programa	Oduzimanje dozvole
40.	30.12.2009.	TV Vikom	Kršenje člana 3 <i>Opći principi</i> i člana 5 <i>Pristojnost</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Novčana kazna u iznosu od 5.000 KM
41.	30.12.2009.	Radiopostaja Široki Brijeg	Kršenje člana 3 stav 2 <i>Opći principi</i> i člana 4 <i>Govor mržnje</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Novčana kazna u iznosu od 1.000 KM

42.	30.12.2009.	RTRS	Kršenje člana 14 <i>Izvještavanje o krivičnim djelima u koje su umiješani maloljetnici</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje
43.	30.12.2009.	RTV FBiH	Kršenje člana 16 <i>Zaštita privatnosti, opći principi</i> Kodeksa o emitovanju RTV-programa	Pismeno upozorenje

Ukupno je izrečeno 9 novčanih kazni (u ukupnom iznosu od 39.000 KM), 28 pismenih, 5 usmenih upozorenja i 1 slučaj gdje je izvršena mjera oduzimanja dozvole.

Tabela 4: Broj i vrsta izvršnih mjera iz područja emitovanja u 2009. godini

Vrsta kazne	Broj izvršnih mjera
Novčane kazne	9 (ukupno 39 000 KM)
Pismena upozorenja	28
Usmena upozorenja	5
Oduzimanja dozvole	1
Ukupno	43

1.5 Reforma Javnog RTV sistema BiH

U protekloj godini Agencija je intenzivirala aktivnosti na regulaciji Javnog RTV sistema i pripremi za izdavanje dozvole emiterima Javnog servisa BiH, uključujući i obaveze vezane za provođenje procedura utvrđivanja lista kandidata za upravne odbore javnih servisa, kako je zakonom regulisano.

Nakon usvajanja Zakona o RTV FBiH, krajem 2008. godine i uspostavljanjem Upravnog odbora RTV FBiH, tokom 2009. godine, Agencija je održala niz sastanaka sa predstavnicima javnih RTV servisa i Sistema u cilju finalizacije dozvole za Javni RTV sistem. Tokom ovog procesa upućen je zahtjev Vijeću Agencije i Vijeću ministara BiH za oslobođanje emitera JRTS od obaveze plaćanja naknade za dozvole i državnog doprinosa. Pitanje plaćanja naknade za dozvole je regulisano Pravilom 48/2009 o naknadama za dozvole u radiokomunikacijama u Bosni i Hercegovini kojeg je Vijeće Agencije usvojilo 23.12.2009. godine, dok je pitanje oslobođanja javnih emitera od plaćanja državnog doprinosa u nadležnosti Vijeća ministara BiH. Agencija planira izdati dozvolu za Javni RTV sistem do kraja marta 2010. godine.

1.6 Prisustvo na seminarima i konferencijama

- ✓ Učešće na konferenciji povodom predstavljanja strategije prelaska na digitalno zemaljsko emitovanje 15. januara 2009. godine.
- ✓ Učešće na regionalnoj konferenciji „Samoregulacija i sloboda medija u zemljama zapadnog Balkana i zemljama jugoistočne Evrope“, 23. januara 2009. godine.
- ✓ Učešće na sastanku izvršnog odbora EPRA u Dizeldorfu, 25. janura 2009. godine.
- ✓ Učešće na javnoj debati na temu „Napadi na novinare u BiH“, Sarajevo, 27. januara 2009. godine.
- ✓ Učešće na konferenciji povodom 20 godišnjice rada francuskog regulatornog tijela CSA u Parizu, 3. februara 2009. godine.
- ✓ Učešće na konferenciji ITU World Telecommunications u Kairu u periodu od 3-5. marta 2009. godine.
- ✓ Učešće na sastanku Komiteta za medije i nove komunikacijske usluge Vijeća Evrope (CDMC), 25-26. marta 2009. godine.
- ✓ Učešće na konferenciji u organizaciji Ministarstva sigurnosti BiH na temu „Provedba zakona o suzbijanju zločina iz mržnje“, Sarajevo, 25. marta 2009. godine.
- ✓ Učešće na seminaru: “Izazovi digitalizacije u zemljama zapadnog Balkana” – Budva, Crna Gora u periodu 1-5. jula 2009. godine.
- ✓ Učešće na samitu “Media and Communications” u Istanbulu 9-10. jula 2009. godine.
- ✓ Učešće na konferenciji „Transparentnost pravosuđa i odgovornost medija“ BIRN, Sarajevo 1-3. 09.2009. godine.
- ✓ Učešće na sastanku Komiteta za medije i nove komunikacijske usluge Vijeća Evrope (CDMC), od 23-26. septembra 2009. godine.
- ✓ Učešće u radionici Media Centra u okviru projekta – Against the Margins na radionici na temu „Medijsko izvještavanje o marginaliziranim grupama“, Sarajevo, oktobra 2009.
- ✓ Učešće na sastanku EPRA-e u Drezdenu, oktobra 2009.
- ✓ Učešće na treningu Media Centra i Cooperazione Italiana na temu “Up-to-date Experience in Media Coverage of Minor Felony Challenges and Problems”, 24. oktobra 2009.
- ✓ Učešće na konferenciji Media Centra „Medijski pluralizam i sloboda političke debate u BiH“, 29. oktobra 2009.
- ✓ Učešće na konferenciji u Tirani „Change in Media Ownership Trends and Its Impact on Media Independence and Plurality of Information“, 17. novembra 2009.
- ✓ Prisustvo na „CMT International Meeting“ u Barceloni, 23-24. novembra 2009.
- ✓ Učešće na konferenciji OSCE-a u Beču „Media and Terrorism“, 17. decembra 2009.

1.7 Aktivnosti u vezi sa zaštitom djece i maloljetnika

U 2009. godini posebna pažnja posvećena je zaštiti djece i maloljetnika od neprimjerenih televizijskih sadržaja. Cilj ovih aktivnosti je podići svijest javnosti o mogućim utjecajima medijskih sadržaja na djecu i maloljetnike, odnosno opasnostima po njihov fizički, mentalni i moralni razvoj, te po uzoru na evropsku praksu dati preporuke za jasan sistem označavanja medijskih sadržaja u pogledu njihove pogodnosti za određeni uzrast djece.

Agencija je izradila statistički prikaz slučajeva kršenja odredbi kodeksa vezanih za zaštitu djece i maloljetnika u posljednjih pet godina, prikaz karakterističnih slučajeva, te je na osnovu anketa izradila prikaze načina vršenja klasifikacije programa i korištenja vizuelnog ili zvučnog upozorenja o sadržaju programa u cilju zaštite djece i maloljetnika od strane TV-stanica u BiH i prikaz načina vršenja klasifikacije i označavanja u različitim evropskim zemljama. Također, uz angažovanje psihologa, izrađen je i stručni elaborat na temu „Utjecaj televizije na djecu i maloljetnike“.

U saradnji sa UNICEF-om u BiH i Save the Children Norway u novembru 2009. godine održana je konferencija na temu „Zaštita djece od neprimjernih televizijskih sadržaja“, na kojoj je učestvovalo oko 80 predstavnika medija, psihologa, predstavnika akademске zajednice i udruženja koja se bave zaštitom djece i dječijih prava. Konferencija je privukla veliku pažnju javnosti i medija.

Na konferenciji su usvojeni sljedeći zaključci:

- Regulativa za zaštitu djece i maloljetnika u oblasti emitovanja je u skladu sa evropskim standardima i pruža zadovoljavajuću osnovu za zaštitu djece i maloljetnika od neprimjerenih programske sadržaja.
- U Bosni i Hercegovini se vrši klasifikacija i označavanje programske sadržaja, ali ne postoji jedinstven sistem, što ukazuje na potrebu za širim društvenim dijalogom kroz koji bi se definisali zajednički standardi i procedure vršenja klasifikacije i označavanja programa, pri čemu se strogo mora voditi računa da se ne ugrožava sloboda izražavanja.
- Doprinos naučne i umjetničke zajednice ovoj temi kroz edukaciju i vršenje različitih istraživanja o djeci i medijima, na teme koje uključuju: medijske navike djece i porodice u BiH, utjecaj različitih medijskih sadržaja na djecu i predstavljanje djece u medijima veoma je važna karika u ovom procesu.
- Obrazovne institucije, kao jedan od najznačajnijih aktera u procesu odgoja i obrazovanja djece i mladih, trebaju posvetiti dužnu pažnju ovoj značajnoj temi kroz postojeće časove posvećene medijskoj kulturi unutar redovnog nastavnog plana i programa, ali i kroz osmišljavanje vannastavnih aktivnosti koje bi imale preventivni karakter.
- Televizijske stanice dužne su osigurati adekvatan raspored emitovanja programa, koji će pružiti maksimalnu zaštitu djeci i maloljetnicima od neprimjerenih sadržaja. Javni RTV servisi bi u skladu sa svojim obavezama trebali kvalitativno i kvantitativno unaprijediti obrazovni i dječiji program.
- Vrlo je važno podstaknuti i pokrenuti kampanje promoviranja medijske pismenosti prvenstveno usmjerenje ka roditeljima i svim drugim akterima u odgoju i obrazovanju djece.
- Uloga roditelja i drugih koji brinu o djeci ostaje ključni element zaštite djece.

Agencija će u saradnji sa partnerima i u 2010. godini nastaviti sa aktivnostima u ovoj oblasti. Za početak 2010. godine predviđena je izrada smjernica za klasifikaciju sadržaja u saradnji sa UNICEF-om u BiH, te pokretanje informativne kampanje s ciljem podizanja svijesti o nužnosti roditeljske pažnje pri izboru programa koje gledaju djeca i promoviranja sistema označavanja, a koja bi uključivala televizijske spotove po ugledu na druge evropske zemlje.

1.8 DTT Forum

Na 91. sjednici održanoj 17.06.2009. godine, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine je usvojilo Strategiju prelaska s analogue na digitalnu zemaljsku radiodifuziju u frekvencijskim opsezima 174-230 MHz i 470-862 MHz u Bosni i Hercegovini. Strategija određuje optimalno rješenje za brz i efikasan prelazak s analogue na digitalnu zemaljsku radiodifuziju i zasniva se na principima promocije razvoja informatičkog društva u Bosni i Hercegovini, podsticanja daljeg razvoja konkurenčije i pluralizma sektora komunikacija, stimuliranja stvaranja uslova za kontinuiran razvoj medijskih sloboda i zaštiti interesa svih korisnika i operatora u sektoru komunikacija u Bosni i Hercegovini, u smislu nediskriminacijskog pristupa, kvaliteta i cijena usluga.

U novembru 2009. godine održan je zvanični sastanak sa predstavnicima Ministarstva komunikacija i prometa BiH u cilju formiranja DTT Vijeća i definisanja aktivnosti koje treba preduzeti kako bi DTT Forum BiH uspješno nastavio sa radom na brzom i efikasnom prelasku s analogue na digitalnu zemaljsku radiodifuziju u BiH, a u skladu sa Odlukom o nastavku rada Forum-a o digitalnoj zemaljskoj televiziji BiH, koju je Vijeće ministara BiH donijelo 17. juna 2009. godine.

2. OBLAST TELEKOMUNIKACIJA

Tokom 2009. godine težište djelovanja bilo je na izgradnji regulatornog okvira, stvarajući tako preduslove za dalju liberalizaciju tržišta i podizanje stepena konkurenčije.

Dva su glavna osnova za dalju izgradnju regulatornog okvira. Prvi se zasniva na harmonizaciji regulatornog okvira sa evropskom regulatornom teorijom i praksom, što je i obaveza prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske zajednice, njenih država članica i Bosne i Hercegovine, a drugi na stalnom praćenju i analiziranju tržišta telekomunikacija, te donošenju potrebnih regulatornih akata u cilju njegovog kontinuiranog razvoja, kako sa aspekta povećanja broja usluga, tako i u smislu marketinških i tehničkih inovacija.

U 2009. godini Vijeće ministara BiH donijelo je Odluku o politici sektora telekomunikacija Bosne i Hercegovine za period 2008-2012. godine („Službeni glasnik BiH“, broj 8/09 od 2.2.2009. godine; u daljem tekstu: Odluka o politici sektora telekomunikacija), čime su dodatno određeni pravci djelovanja Agencije u navedenom periodu.

Pored regulatornih aktivnosti usmjerenih ka daljem razvoju sektora telekomunikacija, Agencija je obavljala i redovne aktivnosti koje uključuju praćenje rada licenciranih operatora, razmatranje zahtjeva za nove dozvole i njihovo izdavanje, posredovanje i rješavanje pojedinih spornih pitanja koja su se javljala između učesnika na telekomunikacijskom tržištu, prikupljanje podataka i praćenje stanja na tržištu, saradnju sa međunarodnim organizacijama i učešće u međunarodnim projektima, te redovno praćenje svih bitnih skupova u zemlji koji se odnose na oblast telekomunikacija.

Slijedi pregled glavnih aktivnosti realiziranih u oblasti telekomunikacija u 2009. godini.

2.1 Primjena izdatih dozvola i izdavanje novih dozvola za operatore/davaoce usluga u telekomunikacijama

2.1.1. Dozvola za javne operatore fiksne telefonije

U Bosni i Hercegovini postoje tri operatora koji posjeduju dozvolu za javnog operatera fiksne telefonije. To su:

- BH Telecom d.d. Sarajevo,
- Telekom Srpske a.d. Banja Luka,
- HT d.o.o. Mostar.

Sva tri operatora posjeduju dozvolu koja im omogućava pružanje govornih usluga na čitavom teritoriju Bosne i Hercegovine. Međutim, sve do pojave novih operatora, nosilaca dozvola za pružanje javnih fiksnih telefonskih usluga (2006. godina), ova tri operatora su imali monopol na tržištu fiksne telefonije u područjima koja su pokrivena njihovom mrežom (BH Telecom i HT – FBiH, Telekom Srpske – RS).

Nakon liberalizacije tržišta telekomunikacija u Bosni i Hercegovini i ulaska novih operatora na tržište, Agencija kontinuirano vrši procjenu tržišne snage svakog operatora u odnosu na tržište telekomunikacija u Bosni i Hercegovini i donosi Listu operatora sa značajnom tržišnom snagom. Pri tome se posmatraju pojedinačna tržišta usluga u fiksnoj i mobilnoj telefoniji, kao i tržište iznajmljenih linija. Ova tri operatora su operatori sa značajnom tržišnom snagom u Bosni i Hercegovini. Za 2009. godinu vrijedila je Lista operatora sa značajnom tržišnom snagom objavljena u Službenom glasniku BiH od 29.10.2007. godine, dok je aktuelna Lista operatora sa značajnom tržišnom snagom objavljena u Službenom glasniku BiH broj 5/10 od 25.01.2010. godine.

U tabeli 5 dat je ukupan broj fiksnih telefonskih linija u radu koji predstavlja zbir analognih i ISDN (digitalna mreža integriranih usluga) linija. Pretplatnik baznog ISDN predstavljen je kao jedna linija, a pretplatnik primarnog ISDN kao dvije linije.

Tabela 5: Broj pretplatničkih linija fiksne telefonske mreže u BiH, u periodu 2001-2009. godina

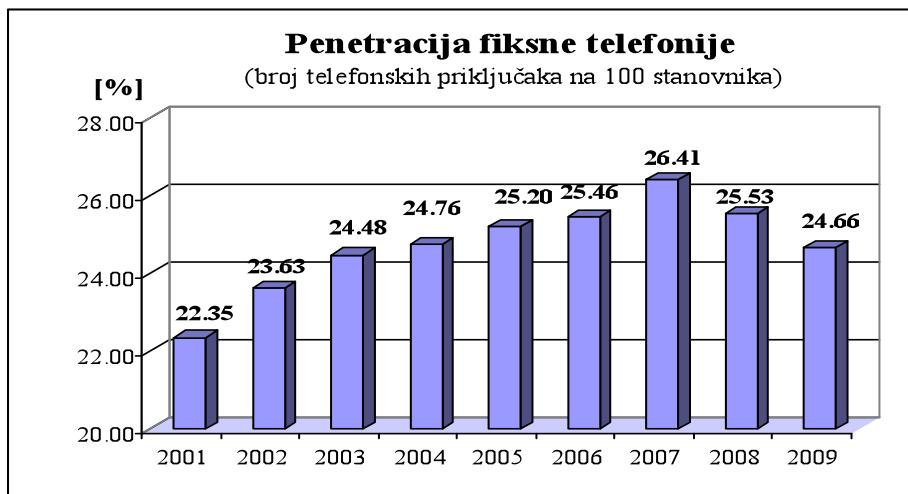
	Broj fiksnih direktnih telefonskih linija u radu				
Telekom operator	BH Telecom	Telekom Srpske	HT Mostar	BiH	Index
2001	452.778	274.474	119.774	849.027	-
2002	484.996	290.087	127.753	904.838	107,0
2003	509.094	298.922	128.000	938.019	103,6
2004	518.550	303.435	129.541	951.526	101,4
2005	538.242	304.463	126.152	968.857	101,8
2006	531.273	323.816	130.392	985.481	101,72
2007	568.670	328.868	124.937	1.022.475	103,75
2008	524.814	329.634	126.663	981.111	95,95
2009	507.318	313.462	126.846	947.626	96,58

Izvor: Izvještaji BH Telecom-a, Telekom-a Srpske i HT-a Mostar

Ukupan broj fiksnih telefonskih linija u Bosni i Hercegovini u 2009. godini manji je u odnosu na prethodnu godinu.

Slika 4: Kretanje broja aktivnih fiksnih telefonskih linija u periodu 2001–2009. godina.

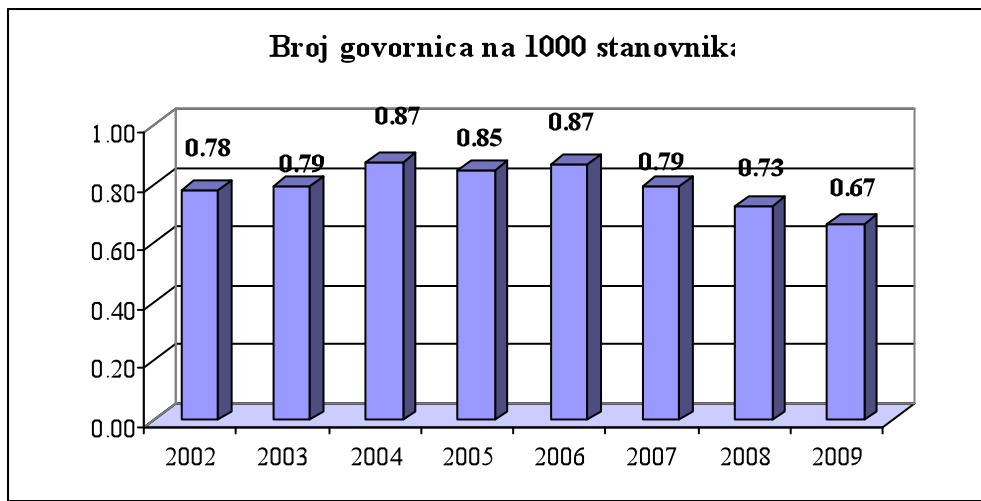

Slika 5: Penetracija fiksne telefonije (broj telefonskih priključaka na 100 stanovnika) u Bosni i Hercegovini po godinama.

Tabela 6: prikazuje broj javnih telefonskih govornica za sva tri dominantna operatora u periodu 2002-2009. godina. Posljednji red tabele daje broj govornica na 1.000 stanovnika u Bosni i Hercegovini.

Tabela 6: Broj javnih telefonskih govornica

Operator	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
BH Telecom	1.508	1.549	1.542	1.512	1.465	1.427	1.399	1.349
Telekom Srpske	911	906	1.236	1.256	1.430	1.235	1.163	1073
HT Mostar	573	586	576	483	459	409	233	145
Bosna i Hercegovina	2.992	3.041	3.354	3.251	3.354	3.071	2.795	2.567
Broj govornica na 1.000 stanovnika u BiH	0,78	0,79	0,87	0,84	0,87	0,79	0,73	0,67

Slika 6: Grafički prikaz broja govornica na 1000 stanovnika.

Agencija je kontinuirano pratila djelovanje javnih operatora fiksne telefonije tokom 2009. godine, što osim redovnih aktivnosti na odobravanju novih cjenovnika, paketa i uslova pružanja usluga, podrazumijeva i čitav niz drugih. Istaknimo samo neke od njih.

Po osnovu prigovora Udruženja potrošača Putokaz, Agencija je operatorima naložila poboljšanje prikaza popusta uključenog u pretplatu na računima fiksne telefonije.

Agencija je BH Telecomu izdala saglasnost na izmjenu općih uslova pružanja telekomunikacijskih usluga. Novi akt nastao je u prvom redu kao posljedica uvođenja Jedinstvenog registra korisnika i Jedinstvene ponude i prodaje BH Telecoma, kojim se unapređuje proces ugovaranja i pružanja usluga. Uvođenjem principa „jedan korisnik – jedan ugovor“, korisniku se omogućava da kroz višestruke kanale pristupa, i u samo jednom koraku, podnese zahtjev za jednu ili više usluga iz različitih tehnologija, na bilo kojem području djelovanja BH Telecoma.

U pogledu proširenja ponude operatora fiksne telefonije, tokom 2009. godine zabilježen je trend uvođenja dodatnih tarifnih modela kod kojih mjesecna naknada pokriva besplatno korištenje određene količine saobraćaja za pojedine vrste poziva, uvođenje paketa sa ujednačenom cijenom poziva unutar BiH, kao i uvođenje pogodnosti u međunarodnom saobraćaju. Također, ponuda je obogaćena uslugama na IN i IP Centrex platformi. Pored toga, konstantno je prisutno proširenje ponude asembliranih usluga, koje uključuju prodaju telefonskih aparata uz fiksni telefonski priključak.

Do kraja 2009. godine izvršene su pripreme za uvođenje multimedijalnih usluga BH Telecoma, pod zajedničkim nazivom Moja TV. Usluge podrazumijevaju integriranu ponudu IP TV usluga i usluga širokopojasnog pristupa Internetu, zajedno sa uslugama fiksne i mobilne telefonije. Za potrebe uvođenja ove ponude, Agencija je izdala saglasnosti na cijene i uslove pružanje multimedijalnih usluga.

Vezano za ponudu asembliranih usluga, ustanovljen je problem prodaje telefonskih aparata BH Telecoma, koji su programirani kodom 1022 i putem kojih je onemogućen pristup uslugama koje pružaju drugi operatori. S tim u vezi, Agencija je pokrenula postupak utvrđivanja odgovornosti BH Telecoma.

Poredeći dešavanja karakteristična za 2009. godinu sa aktivnostima operatora u prethodnim godinama, moguće je uočiti da se trendovi uvođenja novih usluga i novih tarifnih modela za različite kategorije korisnika nastavljaju kod svih operatora.

2.1.2 Dozvola za pružanje fiksnih javnih telefonskih usluga

Tokom 2009. godine nije došlo do smanjenja broja nosilaca dozvole za pružanje javnih telefonskih usluga u odnosu na njihov broj 31.12.2008. godine. Bez dozvole je ostao CrossConnection Networks d.o.o. Banja Luka na zahtjev samog operatora, dok je u januaru dozvolu dobio M&H Company, Sarajevo koji nije bio aktivan u 2009. godini.

Firme Integra Inženjering d.o.o. Banja Luka, Telkos d.o.o. Banja Luka i Elta Kabel d.o.o. Doboј podnijele su aplikacije za izdavanje dozvole. Zahtjevi firmi Integra Inženjering d.o.o. Banja Luka i Telkos d.o.o. Banja Luka su odbijeni kao neosnovani zbog propusta firmi da dostave tražene dodatne informacije koje su se odnosile na korištenu tehnologiju (Integra Inženjering), odnosno strukturu firme (Telkos). Po zahtjevu firme Elta Kabel donesen je zaključak o privremenoj obustavi postupka do stjecanja određenih uslova koji se odnose na zakonsko presretanje.

Slijedi pregled operatora nosilaca dozvole za pružanje javnih telefonskih usluga zaključno sa 31.12.2009. godine.

Tabela 7: Pregled operatora nosilaca Dozvole za pružanje javnih fiksnih telefonskih usluga

R. br.	Naziv kompanije	Adresa
1.	T3 d.o.o. Sarajevo	Tvornička br.3 71000 Sarajevo
2.	AirABA d.o.o. Sarajevo	Hamdiće Ćemerlića br.2 71000 Sarajevo
3.	MATEL BH d.o.o. Sarajevo	Hamdiće Kreševljakovića br.12 71000 Sarajevo
4.	ANEKS d.o.o. Banja Luka	Majke Jugovića br. 25 78000 Banja Luka
5.	Crumb Group d.o.o. Bijeljina	Knez Ivo od Semberije br.4 76300 Bijeljina
6.	Logosoft d.o.o. Sarajevo	Igmanska br.9 71000 Sarajevo
7.	EuroproNET Bosnia d.o.o. Sarajevo	Fra Andjela Zvizdovića br. 1/8 (A) 71000 Sarajevo
8.	AKT.Online d.o.o. Sarajevo	Fra Andjela Zvizdovića br.1 A/21 71000 Sarajevo
9.	M&H Company d.o.o. Sarajevo	Terezije bb 71000 Sarajevo

2.1.3 Dozvola za pružanje GSM usluga

Kontinuirano je praćena primjena dozvola za pružanje GSM usluga.

U tabeli 4 dati su elementi razvoja mobilne telefonije za period 2003–2009. godine sa aspekta instaliranih kapaciteta i broja preplatnika.

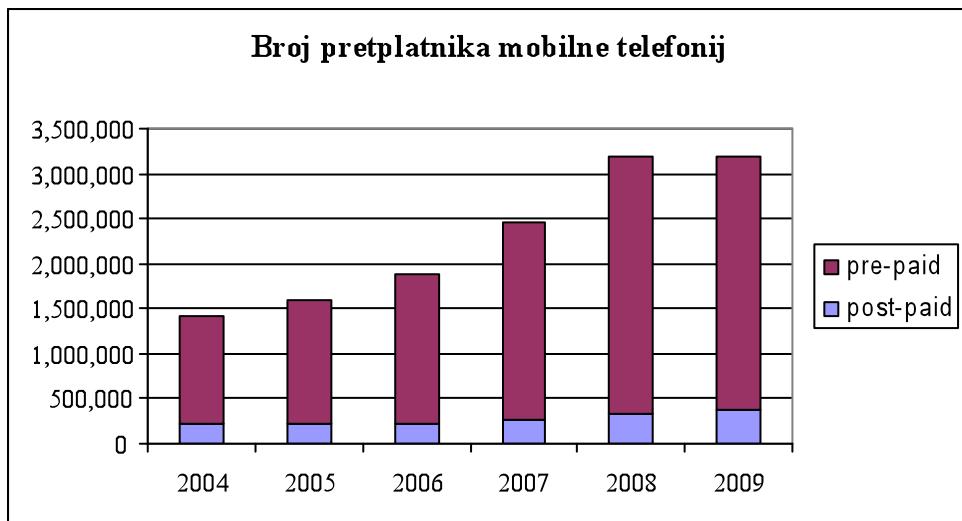
Tabela 8: Instalirani kapaciteti i broj preplatnika licenciranih mobilnih operatora u BiH, u periodu 2003–2009. godine

Telekom operator	BH Telecom	Telekom Srpske	HT Mostar	Bosna i Hercegovina
2003	numeracioni prostor	600.000	600.000	-

	post-paid	111.279	59.024	-	-
	pre-paid	409.771	328.787	-	-
	ukupno pretpl.	521.050	387.811	-	-
2004	numeracioni prostor	900.000	700.000	200.000	1.800.000
	post-paid	105.481	53.721	59.400	218.602
	pre-paid	610.254	439.985	138.600	1.188.839
	ukupno pretpl.	715.735	493.706	198.000	1.407.441
2005	numeracioni prostor	950.000	700.000	280.000	1.930.000
	post-paid	113.354	52.329	59.526	225.209
	pre-paid	703.905	506.000	159.253	1.369.158
	ukupno pretpl.	817.259	558.329	218.779	1.594.367
2006	numeracioni prostor	1.200.000	820.000	330.000	2.350.000
	post-paid	105.790	79.211	70.295	210.504
	pre-paid	849.529	550.137	251.254	1.677.312
	ukupno pretpl.	927.284	638.983	321.549	1.887.816
	GPRS pretpl.	187.700	69.773	34.959	292.432
2007	numeracioni prostor	1.450.000	1.600.000	800.000	3.550.000
	post-paid	97.725	80.809	84.617	263.151
	pre-paid	971.559	799.528	416.187	2.187.274
	ukupno pretpl.	1.069.284	880.337	500.804	2.450.425
	GPRS pretpl.	97.725	120.604	105.393	323.722
2008	numeracioni prostor	1.600.000	1.600.000	800.000	4.000.000
	post-paid	114.840	118.696	93.096	326.632
	pre-paid	1.311.950	990.990	549.464	2.852.404
	ukupno pretpl.	1.426.790	1.109.686	642.560	3.179.036
	GPRS i WAP pretpl.	316.183	243.757	186.053	745.993
2009	numeracioni prostor	2.000.000	1.900.000	900.000	4.800.000
	post-paid	115.832	162.807	93.711	372.350
	pre-paid	1.135.635	1.068.682	615.397	2.819.714
	ukupno pretpl.	1.251.467	1.231.489	709.108	3.192.064

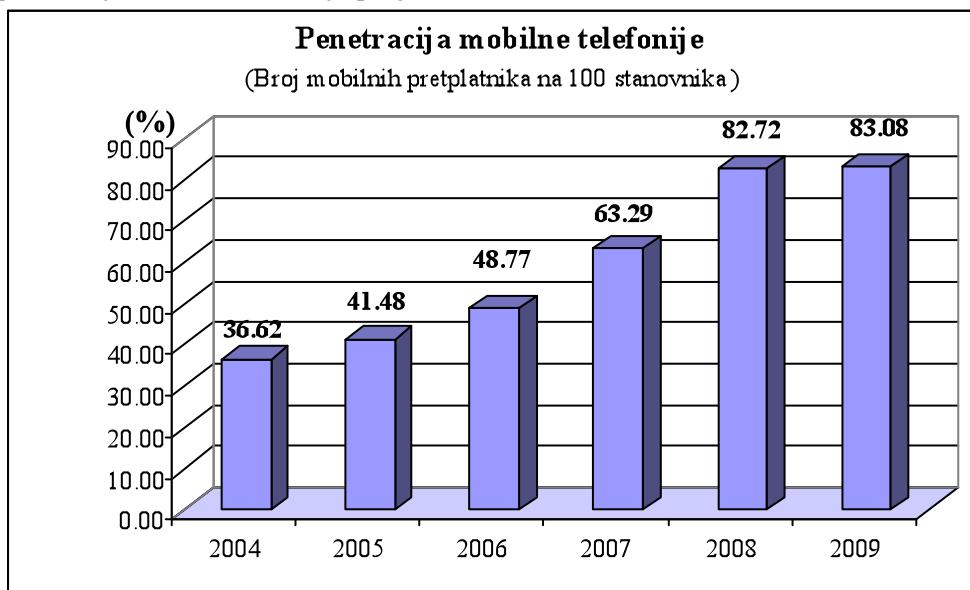
Izvor: Izvještaji BH Telecom-a, Telekom-a Srpske i HT-a Mostar

Broj mobilnih pretplatnika sva tri telekom operatora u Bosni i Hercegovini na dan 31.12.2009. godine bio je 3.192.064 sa niskim indeksom rasta u odnosu na 2008. godinu (100,4). Broj pre-paid pretplatnika je i dalje višestruko veći u odnosu na broj post-paid pretplatnika (vidi dijagram na slici 7).

Slika 7: Broj preplatnika mobilne telefonije

Nivo penetracije (broj mobilnih preplatnika na 100 stanovnika) mobilne telefonije u BiH na kraju 2009. godine iznosio je 83,08 %. Ovaj nivo penetracije dođen je uz ocjenu da je u BiH krajem 2009. godine bilo 3.842.000 stanovnika. Dijagram na slici 8 prikazuje penetraciju mobilne telefonije po godinama.

Slika 8: Broj preplatnika mobilne telefonije u BiH na 100 stanovnika

Primjena dozvola za pružanje GSM usluga praćena je kontinuirano. Uočljivo je da je nastavljen trend uvođenja novih tarifnih modela i novih usluga kod svih GSM operatora, što svakako doprinosi daljem razvoju ovog segmenta telekomunikacijskog tržišta.

Tokom 2009. godine pojavili su se neki specifični problemi koji nisu prije evidentirani. Radi se prvenstveno o djelovanju uređaja za blokiranje GSM signala na više lokacija u Bosni i Hercegovini. U takvim slučajevima, Agencija je po prijavama operatora vršila mjerena na terenu, te nalagala hitan prekid rada uređaja koji su detektovani.

Uvažavajući specifičnosti određenih institucija, Agencija je predviđela mogućnost korištenja GSM omotača uz izdavanje posebne saglasnosti, koja podrazumijeva stroga ograničenja u upotrebi uređaja. Do kraja 2009. godine, unatoč tome što je podneseno nekoliko

zahtjeva za izdavanje saglasnosti za korištenje GSM omotača, iz razloga tehničke zahtjevnosti projekta, niti jedna takva saglasnost nije izdata.

Također, u 2009. godini se ukazao problem ometanja u GSM opsegu na graničnim područjima sa Republikom Srbijom i Republikom Crnom Gorom, za čije će rješavanje biti neophodno pristupiti sklapanju međudržavnih sporazuma o preferencijalnom korištenju frekvencija.

2.1.4 Dozvola za UMTS

U skladu sa Odlukom o dozvolama za univerzalne mobilne telekomunikacijske sisteme („Službeni glasnik BiH“ broj: 21/09), Regulatorna agencija za komunikacije izdala je postojećim GSM operatorima dozvole za pružanje mobilnih usluga na univerzalnim mobilnim telekomunikacijskim sistemima.

Dozvole važe od 01.04.2009. godine i izdate su na period od 15 godina, te uključuju obaveze pokrivanja dvadeset pet (25) posto populacije Bosne i Hercegovine u roku tri (3) godine, odnosno pedeset (50) posto populacije Bosne i Hercegovine u roku pet (5) godina od izdavanja dozvole. Obaveze pokrivanja odnose se na gorovne usluge i usluge prenosa podataka, sa najmanjom raspoloživom brzinom za usluge prenosa podataka u zatvorenom prostoru od 128 kbit/s prema korisniku (downlink) i 64 kbit/s od korisnika (uplink).

U periodu od dobijanja dozvola do kraja 2009. godine operatori su započeli sa testnim pružanjem usluga. Usluge mobilnog pristupa Internetu u određenoj mjeri već uključuju pristup putem UMTS mreža.

Tabela 9: Ukupan broj UMTS pretplatnika licenciranih mobilnih operatora u BiH, 2009. godina

	BHT	TS	HTM	Ukupno
Broj pretplata UMTS mreže za 2009. godinu	3.375	61.800	0	65.175

2.2 Javni mrežni operatori

Tokom 2009. godine dodijeljene su tri nove dozvole, dok je pet dozvola prestalo da važi. Razlozi su okrupnjavanje mrežnih operatora (četiri slučaja) i jedan slučaj proširenja područja djelovanja (ukinuta dozvola na lokalnom nivou, a izdata na regionalnom).

Krajem 2009. godine na području Bosne i Hercegovine djelovalo je 69 mrežnih operatora, što predstavlja izvjesno smanjenje u odnosu na kraj 2008. godine, kada je djelovao 71 operator.

2.3 Pružanje Internet usluga

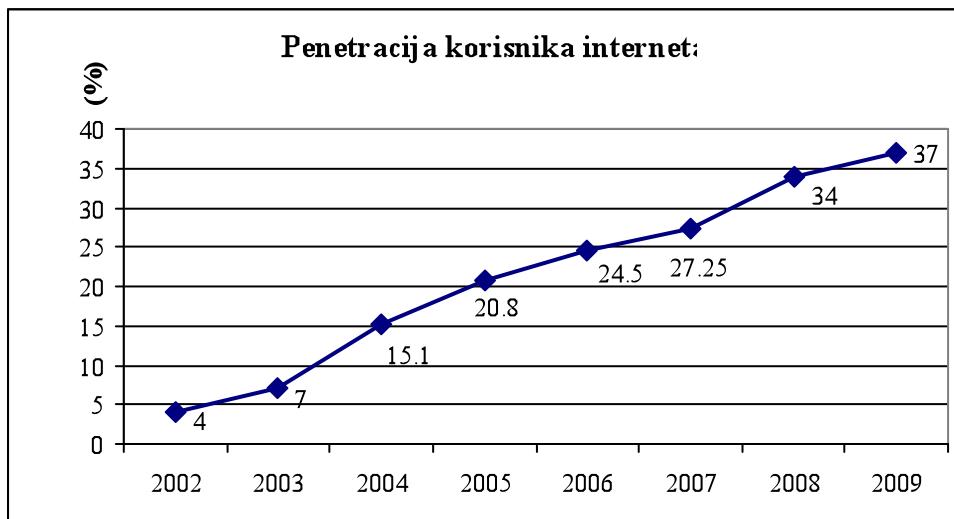
Krajem 2009. godine, u Bosni i Hercegovini je djelovalo 77 davalaca Internet usluga, čime je nastavljen trend povećanja njihovog broja. Tokom godine izdato je sedamnaest licenci dok je šest dozvola prestalo da važi. Razlozi povlačenja dozvola su: okrupnjavanje (jedan slučaj), neplaćanje (tri slučaja) i zahtjev korisnika (dva slučaja).

Tabela 10: Broj ISP dozvola

Godina	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Broj ISP dozvola	42	42	52	60	66	77

Tabela 11: Broj korisnika Interneta

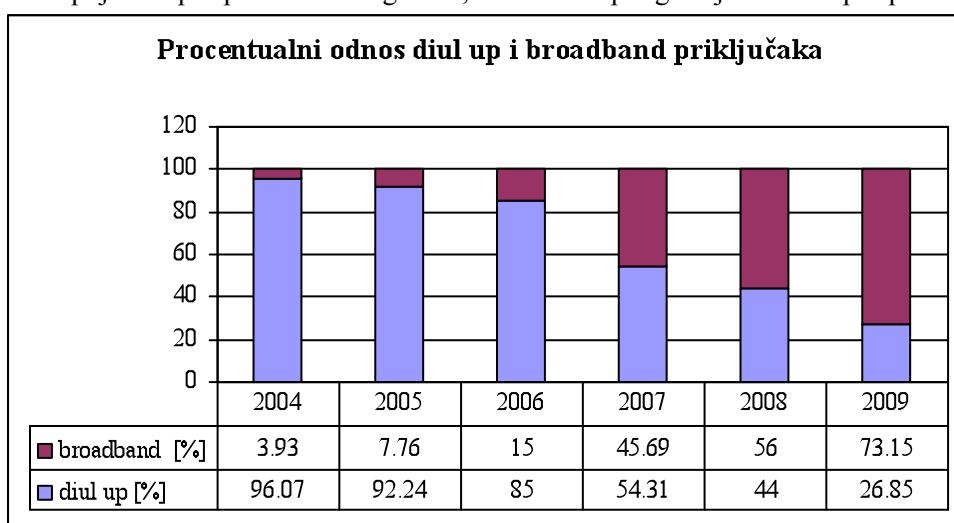
Godina	Broj korisnika Interneta	Index
2004	585.000	-
2005	805.185	137,64
2006	950.000	117,99
2007	1.055.000	111,05
2008	1.307.585	123,94
2009	1.421.540	108,71

Slika 9: Dijagram penetracije Internet korisnika

Po vrsti pristupa Internetu, u Bosni i Hercegovini su prisutni dial-up (putem analognog modema i ISDN) pristup, te širokopojasni (Broadband) pristup gdje i dalje prednjače ADSL i kablovski pristup Internetu, uz evidentan porast i FWA (Fixed Wireless Access) pristupa.

Širokopojasni pristup Internetu je sve popularniji kod pretplatnika, tako da je broj širokopojasnih pretplatnika dostigao 73,15% od ukupnog broja Internet pretplatnika.

Slika 10: Dijagram penetracije broadband u odnosu na dial-up priključke

2.3.1 Rebalans cijena govornih telefonskih usluga u BiH

Tokom 2009. godine vrijedile su granične cijene uspostavljene Pravilom 24/2005 o modelu rebalansa cijena govornih telefonskih usluga u Bosni i Hercegovini. Na snazi je bila III faza rebalansa cijena, koja je ujedno i posljednja faza predviđena Pravilom 24/2005.

U 2009. godini stvoren su preduslovi za nastavak procesa rebalansa cijena telefonskih usluga kao jednog od osnovnih preduslova za liberalizaciju telekom tržišta. Radi se o kompleksnom procesu čija realizacija zahtijeva kontinuiranu primjenu u dužem vremenskom periodu, uslovom stepenom razvoja kompletogn društva. U cilju održanja kontinuiteta procesa rebalansa, doneseno je novo Pravilo 40/2009 o modelu rebalansa cijena govornih telefonskih usluga u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 22/9 od 23. marta 2009. godine).

U skladu sa Pravilom 40/09, operatori su uskladili svoje cjenovnike sa odredbama Pravila koje se odnose na primjenu naredne faze rebalansa tarifa i dostavili ih Agenciji na saglasnost.

U novembru 2009. godine, Agencija je telekom operatorima dala saglasnost na izmjene cjenovnika, sa datumom stupanja na snagu od 01.01.2010. godine.

Prilikom izmjene cjenovnika, a vodeći računa o interesima korisnika, telekom operatori značajan dio cijena utvrđili su u iznosima manjim od maksimalno propisanih.

Cijene pristupne takse, utvrđene od strane telekom operatora su u rasponu od 60,00 KM do 80,00 KM što je na nivou granične cijene ili za 25% niže u odnosu na graničnu cijenu.

Cijene mjesečne preplate, za fizička lica, u rasponu su od 8,5 KM do 9,8 KM što je na nivou granične cijene ili za 13% niže u odnosu na graničnu cijenu. Također, telekom operatori su definisali bonus uključen u mjesečnu preplatu, za sve kategorije preplatnika u skladu sa Pravilom 40/09.

Cijene mjesečne preplate, za pravna lica, kod sva tri telekom operatora na nivou su granične cijene (16,40 KM).

Cijena mjesnih razgovora izjednačena je sa cijenom razgovora unutar mrežne grupe.

Cijene razgovora unutar mrežne grupe, utvrđene od strane telekom operatora u rasponu su od 0,027 KM/min do 0,033 KM/min što je od 17,5% do 33 % niže u odnosu na graničnu cijenu (0,040 KM/min).

Cijene razgovora između različitih mrežnih grupa, utvrđene od strane telekom operatora u rasponu su od 0,07 KM/min do 0,073 KM/min što je na nivou granične cijene ili za 4% niže u odnosu na graničnu cijenu.

Cijene razgovora iz fiksne mreže prema vlastitoj mobilnoj mreži, utvrđene od strane telekom operatora na nivou su granične cijene (0,170 KM/min).

Međunarodni razgovori podijeljeni su u tri zone: susjedne, evropske i vanevropske zemlje.

Cijene međunarodnih razgovora za susjedne zemlje, utvrđene od strane telekom operatora u rasponu su od 0,3 KM/min do 0,5 KM/min što je na nivou granične cijene ili za 40% niže u odnosu na graničnu cijenu.

Cijene međunarodnih razgovora za ostale evropske zemlje utvrđene od strane telekom operatora u rasponu su od 0,5 KM/min do 1,17 KM/min što je na nivou granične cijene ili za 57% niže u odnosu na graničnu cijenu.

Cijene međunarodnih razgovora za ostale evropske zemlje utvrđene od strane telekom operatora u rasponu su od 1,2 KM/min do 1,62 KM/min što je što je na nivou granične cijene ili za 26% niže u odnosu na graničnu cijenu (slika 8).

2.4 Primjena Pravila o graničnim cijenama iznajmljenih linija

U toku 2009. godine Agencija je kontinuirano pratila primjenu Pravila 20/2003 o utvrđivanju graničnih cijena iznajmljenih linija. Za razliku od 2008. godine, kada nije bilo izmjena cijena iznajmljenih linija u odnosu na 2007. godinu, tokom 2009. godine došlo je do određenog sniženja cijena usluga iznajmljenih vodova.

U mreži Telekoma Srpske, snižene su cijene mjesečnog zakupa iznajmljenih linija u lokalnoj zoni, za kapacitete 128 kb/s, 256 kb/s i 1Mb/s. Također, HT Mostar je izvršio sniženje cijena mjesečne pretplate za korištenje iznajmljenih linija između dvije tačke unutar naseljenog mjesta za kapacitete 256 kb/s, 512 kb/s, 768 kb/s, 1024 kb/s i 2048 kb/s, dok je BH Telecom uveo dodatne pogodnosti kod izmjene lokacija priključnih tački iznajmljenog voda.

2.5 Interkonekcija

Agencija je u toku 2009. godine nastavila pratiti proces interkonekcije, vodeći računa o uslovima i dinamici realizacije interkonekcije sa dominantnim operatorima.

Uočavajući potrebu za većom dinamizacijom telekomunikacionog tržišta u Bosni i Hercegovini, Agencija je poduzela niz mjera koje se odnose na izmjene i dopune postojećih referentnih interkonekcijskih ponuda.

Najznačajnije mjere odnose se na smanjenje cijena standardnih usluga interkonekcije. Kod tranzitiranja i terminiranja poziva u fiksne mreže u nacionalnom saobraćaju iznosi umanjenja se kreću i do 12%. Posebnu povoljnost za alternativne operatore i njihove korisnike čini smanjenje cijena terminiranja u mobilne mreže od 37%.

Djelujući na ovaj način, Agencija je potaknula oštiju konkureniju u ovome segmentu tržišta. Primjenom navedenih mjera novim operatorima se omogućava ponuda usluga koje do sada nisu imali, kao i niže cijene ranije nuđenih usluga, što u konačnici dovodi do većeg zadovoljstva krajnjeg korisnika.

Nove granične cijene standardnih interkonekcijskih usluga primjenjuju se od 01.01.2010. godine.

Slijedi pregled interkonekcijskih ugovora zaključno sa 31.12.2009. godine.

Tabela 12: Pregled interkonekcijskih ugovora (Stanje na dan 31.12.2009. godine)

SMP operatori	Novi operatori	Broj ugovora
BH Telecom	AirABA d.o.o. Sarajevo AKT.ONLINE d.o.o. Sarajevo ANEKS d.o.o. Banja Luka EuropNET Bosnia d.o.o. Sarajevo Logosoft d.o.o. Sarajevo T3 d.o.o. Sarajevo	6

Telekom Srpske	AirABA d.o.o. Sarajevo AKT.ONLINE d.o.o. Sarajevo ANEKS d.o.o. Banja Luka CRUMB Group d.o.o. Bijeljina EuroproNET Bosnia d.o.o. Sarajevo MATEL BH d.o.o. Sarajevo T3 d.o.o. Sarajevo	7
HT Mostar	AirABA d.o.o. Sarajevo EuroproNET Bosnia d.o.o. Sarajevo	2

U 2009. godini raskinuta su tri interkonekcijska ugovora. CrossConnection Networks je prestao sa radom na vlastiti zahtjev, čime su i njegovi interkonekcijski ugovori sa dominantnim operatorima BH Telecomom i Telekomom Srpske raskinuti. BH Telecom je zbog neispunjerenja obaveza plaćanja jednostrano raskinuo ugovor sa Matel BH.

2.6 Veleprodaja iznajmljenih linija i širokopojasnog pristupa

Slijedom aktivnosti na provođenje Odluke o politici sektora telekomunikacija, Agencija je propisala obaveze javne ponude prodaje na veliko za dominantne operatore.

U cilju osiguranja i unapređenja održive konkurenčije na tržištu Bosne i Hercegovine, Agencija je u skladu sa članom 15. i članom 18. Zakona o komunikacijama obavezala operatore BH Telecom d.d. Sarajevo, Telekom Srpske A.D. Banja Luka i HT d.d. Mostar da uspostave standardne ponude veleprodajnih usluga iznajmljenih linija i širokopojasnog pristupa, bazirane na načelima nediskriminacije, transparentnosti, objektivnosti i troškovne usmjerenosti. U konsultacijama sa operatorima, Agencija je izradila smjernice za izradu standardnih ponuda, kojima je propisan obavezan sadržaj i forma ponuda.

Do kraja 2009. godine, operatori su dostavili standardne veleprodajne ponude iznajmljenih linija Agenciji na razmatranje. Primjena ovih ponuda, koja će uslijediti nakon izdavanja saglasnosti Agencije te javne objave od strane operatora, očekuje se u drugom kvartalu 2010. godine.

U pogledu Standardne ponude veleprodajnih usluga širokopojasnog pristupa, Agencija je podstakla operatore da pružanje ovih usluga dogovaraju sa zainteresovanim stranama na komercijalnoj osnovi. Početak primjene Standardne ponude veleprodajnih usluga širokopojasnog pristupa Agencija će utvrditi tokom 2010. godine.

2.7 Pristup izdvojenoj lokalnoj petlji (RUO)

Prema Politici sektora telekomunikacija Bosne i Hercegovine, primjena pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji treba da bude u skladu sa Pravilom o pristupu izdvojenoj lokalnoj petlji broj 35/08. U skladu sa Pravilom dominantni operatori imaju obavezu da, prije objavljivanja, svoje referentne ponude za pristup izdvojenoj lokalnoj petlji i pratećim kapacitetima (RUO) dostave Agenciji na saglasnost.

Prve prijedloge kompletnih Referentnih ponuda za pristup izdvojenoj lokalnoj petlji (RUO) dominantni operatori dostavili su Agenciji u februaru 2009. godine. U periodu februar – novembar kontinuirano se odvijalo usaglašavanje između Agencije i dominantnih operatora po pitanju sadržaja RUO dokumenta, što je uključivalo i tehničke i ekonomski aspekte. Od svih elemenata naročito su razmatrani uslovi pružanja i cijene kolokacijskih usluga, granične cijene za usluge pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji i pratećim kapacitetima i naknade za zakašnjenje u isporuci usluga pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji i pratećim kapacitetima (ugovorne kazne).

Poslije niza koraka, Agencija 30.11.2009. godine dala je svoju saglasnost na RUO Telekoma Srpske i HT Mostara, dok RUO BH Telecom-a nije bio u skladu sa naknadama za zakašnjenje u isporuci usluga pristupa izdvojenoj lokalnoj petlji i pratećim kapacitetima (ugovorne kazne). Agencija je 18.12.2009. godine donijela Rješenje kojim je naložila BH Telecomu izmjene u RUO. BH Telecom je izmijenio i objavio svoj RUO u skladu sa zahtjevima Agencije.

RUO-ovi dominantnih operatora stupili su na snagu 01.01.2010. godine, čime su se stvorile mogućnosti operatorima korisnicima (novim operatorima) da sklope ugovore o pristupu izdvojenoj lokalnoj petlji i ugovore o kolokaciji sa dominantnim operatorima.

2.8 Primjena Plana brojeva

Aktivnosti na primjeni plana brojeva u 2009. godini najvećim su dijelom bile određene sljedećim pravilima: Pravilo 38/2008 Plan brojeva za telefonske usluge u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 105/08 od 31.12.2008.) i Pravilo 39/2008 Upravljanje planom brojeva za telefonske usluge u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 105/08 od 31.12.2008.).

Iz Pravila 39/2008 proistekle su aktivnosti na ispunjavanju određenih uslova za nosioce dozvola, kao i na objedinjavanju dozvola koje se odnose na određeni numeracioni prostor. Da bi ove aktivnosti bile potpuno definisane, usvojena je Instrukcija o obrascima za podnošenje zahtjeva i obrascima dozvola za korištenje pojedinačnih telefonskih brojeva, blokova brojeva i kodova za potrebe mreže i signalizacije („Službeni glasnik BiH“ broj 14/9 od 17.02.2009.). U skladu sa pomenutim pravilima i Instrukcijom, započet je proces izdavanja objedinjenih dozvola na novim i ukidanja dozvola na starim obrascima. U okviru tog procesa, kao i procesa redovnog izdavanja dozvola, u proteklom jednogodišnjem periodu Agencija je izdala 264 dozvole za korištenje telefonskih brojeva, te 188 rješenja za izmjenu uslova korištenja dozvole, odnosno za ukidanje dozvole za korištenje brojeva.

Izdavanjem dozvola na novim obrascima postignuto je da jedan operator ima samo jednu dozvolu za kompletan numeracioni prostor za fiksnu telefoniju, jednu dozvolu za kompletan numeracioni prostor za mobilnu telefoniju, i tako dalje, čime se ukupan broj dozvola smanjuje.

Tokom praćenja primjene Plana brojeva, došlo se do zaključka da je neophodno donijeti nove regulatorne akte, u cilju pojašnjenja i preciznijeg definisanja određenih procedura, što je i urađeno tokom 2009. godine. Pored već navedenih, radi se o sljedećim aktima:

- Instrukcija o dodjeli telefonske numeracije i načinu nadoknade usluge „telefonske kartice“ („Službeni glasnik BiH“ broj 67/9)
- Instrukcija o primjeni člana 24. Pravila „Upravljanje planom brojeva za telefonske usluge u BiH“ kod uspostave usluge 'predizbor operatora' („Službeni glasnik BiH“ broj 67/9)
- Uputstvo za podnošenje zahtjeva za dodjelu dozvole za korištenje pojedinačnih negeografskih/kratkih brojeva („Službeni glasnik BiH“ broj 86/9)
- Instrukcija o statusu kratkih brojeva sa pristupnim kodom 116 za potrebe servisa od posebnog društvenog značenja („Službeni glasnik BiH“ broj 91/9)

2.9 Provođenje usluge prenosivosti telefonskih brojeva

Za 2009. godinu karakterističan je nastavak stvaranja preduslova za provođenje usluge prenosivosti telefonskih brojeva. Radi se o tehničkoj pripremi sistema telekom operatora, odnosno prilagođavanju komutacionih sistema, te uspostavljanju centralne administrativne baze podataka prenesenih brojeva.

Tokom prve polovine godine, najveći broj aktivnosti Agencija je imala po pitanju načina izbora upravitelja centralne administrativne baze podataka prenesenih brojeva. Komisija za provođenje postupaka uspostave centralne administrativne baze podataka prenesenih brojeva (Komisija), u čijem radu učestvuju i predstavnici Agencije, u svom je radu u više navrata predlagala da poslove izbora upravitelja centralne administrativne baze podataka, kao i potrebnu dokumentaciju za izbor, uradi Agencija, što je i prihvaćeno.

U tom cilju su poduzete aktivnosti na izradi uslova za izbor upravitelja centralne administrativne baze podataka i izmjeni Pravila o prenosivosti telefonskih brojeva 32/2008.

Izmjenama i dopunama predmetnog pravila stvoren je zakonski okvir za nadležnost koju će Agencija imati u postupku izbora upravitelja centralne administrativne baze podataka. Pravilo o izmjenama i dopunama Pravila o prenosivosti telefonskih brojeva objavljeno je u Službenom glasniku BiH, broj: 102/09 od 29.12.2009. godine.

Izrada dokumentacije koja se odnosi na uslove za izbor upravitelja centralne administrativne baze podataka završena je u decembru 2009. godine, kada je i data u proceduru objavljivanja u Službenom glasniku BiH. Dokumentacija će se dostavljati firmama koje su ispunile uslove za podnošenje aplikacije za dodjelu dozvole za davaoca usluge upravitelja centralne administrativne baze podataka tokom pretkvalifikacionog ciklusa u 2008. godini.

2.10 Projekat: „Nadgledanje regulacije i razvoja tržišta elektronskih komunikacija i ICT usluga u zemljama proširenja“

U sklopu procesa priprema za priključenje Evropskoj uniji zemalja regiona Jugoistočne Europe gdje spada i Bosna i Hercegovina, Evropska komisija (EC) je definirala zadatak praćenja regulacije i stanja razvijenosti tržišta elektronskih komunikacija i ICT usluga u zemljama proširenja. U cilju izvršenja tog zadatka, formirana je zajednička radna grupa od predstavnika ministarstava i regulatora iz 10 zemalja.

Predviđeno je da projekat traje tri godine (2008–2010.), a za njegovo vođenje je ispred Evropske komisije zadužena konsultantska kuća Cullen International. Predstavnici relevantnih institucija (regulatorna tijela i ministarstva) svake zemlje učestvuju u projektu dostavljanjem traženih podataka i izvještaja, na temelju kojih se sačinjavaju komparativna analiza i sinteza stanja na tržištu elektronskih komunikacija svake promatrane zemlje, kao i svojim direktnim učešćem na forumima koji se organizuju svakih osam mjeseci. Na taj način EC prati dinamički razvoj tržišta elektronskih komunikacija, dostignuti stepen liberalizacije tržišta, efikasnost regulacije i provedbu kompletne telekom reforme u svakoj državi regionala. Prezentacije izvještaja za svaku zemlju i praćenje rezultata napretka organizirane su na zajedničkim forumima.

Projekat je započeo inicijalnim sastankom održanim u Briselu, 27–29. 2. 2008. godine, gdje su definirani zadaci po osnovu praćenja regulacije i razvoja tržišta elektronskih komunikacija i ICT usluga. Tokom 2008. godine Agencija je dostavljala podatke o tarifama, telekom tržištu i informacionom društvu, kao i institucionalne i regulatorne informacije, a predstavnici Agencije učestvovali su u radu Forum II na sastanku održanom u Ohridu, 6–9. 5. 2009. godine. Planirano je da završni forum bude organiziran u Sarajevu (novembar 2010. godine).

2.11 Projekat: „Podrška izgradnji kapaciteta Regulatorne agencije za komunikacije u oblasti telekomunikacija i harmonizacija zakonskog okvira za telekomunikacije u BiH sa pravnom stečevinom Evropske unije (acquis communautaire)“ broj: EC/BiH/08/022

Kao nastavak aktivnosti tokom 2009. godine, sredinom februara 2010. godine započela je provođenje projekta tehničke pomoći za Regulatornu agenciju za komunikacije BiH pod naslovom: „Podrška izgradnji kapaciteta Regulatorne agencije za komunikacije u oblasti telekomunikacija i harmonizacija zakonskog okvira za telekomunikacije u BiH sa pravnom stečevinom Evropske unije (acquis communautaire)“ broj: EC/BiH/08/022.

Cilj ovog projekta je jačanje sektora telekomunikacija u okviru IPA 2007 (prepristupna pomoć EU), kao i usvajanje najbolje prakse koja se primjenjuje u Evropskoj uniji. S obzirom da je projekat prošao sve faze programiranja, dobio visoke ocjene od strane Evropske komisije, očekuje se da će i njegovo provođenje biti uspješno. Potpisanim ugovorom predviđeno je da projekat traje 18 mjeseci, a ukupna vrijednost budžeta iznosi 1 mil. EUR.

Projektom je definirano da će ispred odabranog konsultantskog tima poslove voditi tri vođe projekta, uz angažiranje većeg broja stručnjaka iz određenih oblasti, koji će kroz zajednički rad sa Agencijom i drugim relevantnim institucijama i privrednim subjektima, ostvariti projektne ciljeve.

2.12 Saradnja sa međunarodnim institucijama i učešće na međunarodnim skupovima

Slijedi pregled aktivnosti koje je Agencija imala u okviru saradnje sa međunarodnim institucijama, kao i učešća na skupovima međunarodnog karaktera.

- Pohađanje ITU on-line treninga “Broadband Communications and Access Networks for the European Region”. Trening je započeo u oktobru 2008. godine i završio u januaru 2009. godine. Svi zaposlenici iz oblasti telekomunikacija koji su učestvovali (ukupno četvero) uspješno su završili kurs i dobili certifikate;
- „Regulatory Training Workshop“ u organizaciji INA Academy (Grčka) na teme: Broadband/LLU i numeracija, 18-19. februara, Unitic, Sarajevo;

- Učešće na radionici „Analiza tržišta elektronskih komunikacija“ u organizaciji INA Academy, 5-6. marta, Budva;
- Kompletiranje i dostava upitnika „ITU World Telecommunication/ICT Indicators Questionnaire (Short 2009)“;
- Prisustvo na II Međunarodnoj konferenciji: „ICT – Infrastruktura i industrija u funkciji bržeg međunarodnog razvoja“, 7-8. maja, Tuzla;
- Učešće na V Međunarodnoj konferenciji: „Interdisciplinary Management Research“, 7-10. maja, Poreč;
- Innovation Forum u organizaciji Microsoft: „IKT inovacije“, 26. maja, Sarajevo;
- Prisustvovanje 32. International Convention on ICT, Electronics and Microelectronics – MIPRO 2009, 25-29. maja, Opatija;
- Prisustvovanje radionici: „Analiza tržišta u skladu sa novom Preporukom EC (TAIEX Program)“, 4-5 juna, Podgorica;
- Učešće i prezentacija „Prikaz tehno-ekonomskih pokazatelja FTTH mreža“ na V međunarodnom simpoziju iz informacijsko-komunikacijskih tehnologija INTSIKT 2009, 10-11. juna, Tuzla;
- Učešće na radionici: „Infrastructure Sharing Potential – Consideration of Separation Models“, 10-12. juna, Atina;
- Prisustvovanje sektorskom sastanku RPM (Monitoring procesa reformi u sklopu pridruživanja EU), 25-26. juna, Sarajevo;
- Dostavljen izvještaj ITU-u: “Telekomunikacijski indikatori za 2008. godinu – opširni izvještaj”;
- Učešće na obuci „How to Operate in Brussels“ (Matra Training for European Cooperation), 14-25. 9. 2009, Hag, Holandija;
- Učešće i prezentacija na Infofest Budva 2009, VII konferencija regulatornih tijela „Dostignuti stepen regulacije i analize tržišta elektronskih komunikacija“, 28-29. 9. 2009., Budva, Crna Gora;
- Priključivanje podataka za davanje odgovora na ITU upitnik za praćenje ciljeva Svjetskog samita o informacionom društvu (WSIS). Upućena pisma i upitnici u deset državnih i entitetskih institucija. Dostavljen popunjeni ITU upitnik za praćenje ciljeva Svjetskog samita o informacionom društvu (WSIS) sa podacima iz BiH;
- Prisustvo na ITU Telecom World 2009, Telecommunication Development Symposium (TDS), 5-9. 10. 2009, Ženeva, Švajcarska;
- Prisustvo na 8th SE Europe Regulatory Brainstorming Session: „National Strategies for Developing Nationwide Broadband Networks – Relevant Experience in SEE“, u organizaciji INA Academy, 23.10.2009, Nikozija, Kipar;
- Prisustvo na ICAT 2009, XXII International Symposium on Information, Communication and Automation Technologies, 29-31. 10. 2009., Sarajevo;
- Učestvovanje na 9. GSR (Globalnom simpoziju regulatora) u organizaciji ITU-a, 10-12. 11. 2009., Bejrut, Liban;
- Prisustvo na seminaru na temu obavještavanja o narednom projektu pomoći u okviru Programa FP7 – ICT Call 6, 17.11.2009, Sarajevo;
- Prisustvo prezentaciji „Rhode & Schwarz“, 18.11.2009, Sarajevo;
- Učestvovanje na 17. telekomunikacionom forumu TELFOR u Beogradu, 24-26. 11. 2009., Beograd, Srbija;
- Dostavljen 15th annual Telecommunication Regulatory Survey of the Telecommunication Development Bureau (ITU-D);
- Učešće na Regional Preparatory Meetings for the Europe Region (RPM-EUR), 1-3. 12. 2009, Andorra la Vella, Andora;
- Službena posjeta HAKOM-u, državnom regulatoru Hrvatske, od 2-4. 12. 2009, Zagreb, Hrvatska;
- Učešće na XXVII simpoziju o novim tehnologijama u poštanskom i telekomunikacijskom saobraćaju, 15-16. 12. 2009, Beograd, Srbija.

3. AKTIVNOSTI U OBLASTI UREĐENJE RADIOFREKVENCIJSKOG SPEKTRA

3.1 Fiksna služba

3.1.1 Mikrotalasni linkovi

U 2009. godini usvojeno je Pravilo o korištenju radiofrekvencijskih opsega za linkove tačka-tačka u fiksnom servisu u Bosni i Hercegovini (pravilo usvojeno na sjednici Vijeća Regulatorne agencije za komunikacije održanoj dana 07.10.2009. godine i objavljeno u Službenom glasniku BiH br. 87 (09.11.2009).

Cilj donošenja ovog pravila je definiranje preciznih uslova korištenja spektra za linkove tačka-tačka u BiH čime će se optimizirati potrošnja RF resursa, a korisnicima spektra omogućiti sistematično planiranje u izgradnji vlastitih mreža i nabavci opreme.

Dosadašnji izostanak regulatornog okvira Agencije koji bi na koncizan i za korisnike prihvatljiv način objedinio detaljnu evropsku i međunarodnu regulativu u području linkova tačka-tačka u fiksnom servisu, rezultirao je razlikama u korištenim referentnim preporukama ili nedozvoljenim korištenjem određenih dijelova spektra koji su namijenjeni drugim sistemima.

Pravilo uvodi i neka nova rješenja u načinu dodjele spektra za linkove tačka-tačka u fiksnom servisu u BiH. Prateći najnovije upute i preporuke CEPT-a za povećanje efikasnosti regulacije spektra, pored dosadašnjeg načina dodjele po principu "link po link" tj. dodjele na bazi izdavanja pojedinačnih dozvola za svaku vezu, uvodi se i princip dodjele bloka frekvencija u opsezima iznad 24.5 GHz kao i neki fleksibilniji načini dodjele po principu tzv. "light licensing".

CEPT preporučuje ovakve načine dodjele u visokim opsezima koje karakterizira velika gustoća linkova, a pozitivni efekti za korisnike i regulatorno tijelo su: jednostavnije korištenje za korisnika (olakšanje pri nabavci i održavanju opreme, samostalno planiranje vlastitih mreža) i smanjenje administrativnih radnji u postupku licenciranja što ima višestruke prednosti i za korisnika i za regulatorno tijelo.

Što se tiče licenciranja mikrotalasnih linkova, i dalje se nastavlja izražen visok interes operatera za korištenje opsega za mikrotalasne sisteme tačka-tačka. Posebno je pojačan interes dominantnih operatera za dozvole za rad mikrotalasnih linkova u cilju razvoja UMTS mreže. Pored navedenog, završen je izuzetno značajan proces izdavanja dozvola dominantnim telekom operaterima do 8.5 GHz, dok su nastavljene aktivnosti na licenciranju linkova u preostalim opsezima uz konstantnu korespondenciju sa telekom operatorima vezanu za planiranje budućih veza te neophodne korekcije na postojećim vezama u cilju optimizacije korištenja spektra);

Redovne aktivnosti na licenciranju mikrotalasnih linkova obuhvaćale su: rješavanje tekućih zahtjeva korisnika; koordinaciju parametara međunarodnih linkova sa susjednim administracijama; rješavanje slučajeva prijava smetnji u saradnji sa Odjelenjem za radiomonitoring; ažuriranje baze podataka fiksnih mikrotalasnih linkova; redovne aktivnosti planiranja RF spektra (upute korisnicima, usklajivanje tehničkih parametara sa važećim CEPT preporukama, praćenje aktuelnih izmjena CEPT/ITU regulative).

Statistički podaci o aktivnostima vezanim za izdavanje dozvola za fiksne mikrotalasne linkove dati su u tabeli:

Tabela 13: Pregled aktivnosti na izdavanju dozvola za mikrotalasne linkove, 2009.

Kategorija	Dvosmjerni linkovi tačka-tačka	Jednosmjerni linkovi tačka-tačka	Međunarodni linkovi tačka-tačka	Jednosmjerni linkovi tačka-više tačaka	UKUPNO (2009)
Nove dozvole/ Producenja	54	12	4	2	72
Izmjene dozvola	12	-	1	-	13
Povučene dozvole	0	27	1	-	28

Pregled broja mikrotalasnih linkova tačka-tačka po kategorijama korisnika u licencnim opsezima zaključno sa krajem 2009. godine, dat je u tabeli:

Tabela 14: Pregled korištenja fiksnih mikrotalasnih linkova* po kategorijama korisnika i opsezima

RF Opseg	Dominantni telekom operatori	Ostali mrežni operatori	Javni RTV servisi	RTV-stanice	Posebne kategorije**	UKUPNO:
Do 400 MHz				121/121	2/2	123/123
do 1,5 GHz	2/2			46/46	8/8	56/56
2 GHz			13/34	17/17		30/51
3,4-3,8 GHz		5/5	5/18		2/2	12/25
3,8-4,2 GHz			5/17			5/17
6L (5,9-6,4 GHz)	21/73	11/23	2/5			34/101
6U (6,4-7,1 GHz)	52/153	22/43				74/196
7L (7,1-7,4 GHz)	23/24	5/5	1/2		19/24	48/55
7U (7,4-7,7 GHz)	20/23	2/4	5/10		56/91	83/128
8 (7,7-8,5 GHz)	69/119	3/3	11/38			83/160
10-10,68 GHz			4/11	71/71		75/82
11 (10,7-11,7	3/3	3/8	6/12	25/25	19/19	56/67
13 GHz	8/8	5/6				13/14
15 GHz	393/393				11/11	404/404
18 GHz	400/400	9/9			1/1	410/410
23 GHz	583/583	4/4				587/587
38 GHz	24/24		1/1			25/25
Mobilni linkovi			6/6		6/6	12/12
UKUPNO:	1598/1805	69/110	59/154	280/280	124/164	2130/2513

* U tabeli je dat broj radiotrasa/broj radiokanala.

**Posebnim kategorijama korisnika ne izdaju se obavezno pojedinačne dozvole za radiouređaje. U ovu grupu spadaju oružane snage, CIPS, policije, službe državne sigurnosti, EUFOR, EUPM, zatvorene grupe korisnika i sl.

Planiranje i licenciranje fiksnih mikrotalasnih linkova u 2009. godini obilježile su sljedeće aktivnosti:

Pripremne radnje za digitalizaciju prenosnog sistema javnih RTV servisa započele su dostavljanjem Projekta digitalizacije mikrotalasnih veza javnih RTV servisa BiH koji čini okosnicu budućeg prenosnog sistema javnih servisa. Nakon analize, Agencija dala svoju načelnu saglasnost na predmetni projekat sa određenim primjedbama i dala uputu o raspoloživim frekvencijskim opsezima za dionice osnovne kičme i pristupne veze produpcionih i informativno-tehničkih centara. Naknadno je sa predstvincima tehničkih službi javnih servisa održan konsultativni sastanak na temu razmatranja pojedinih tehničkih rješenja planirane mreže radiolinkova;

Pripremne radnje za refarming opsega 10,15-10,65 GHz (U sklopu priprema za donošenje Pravila o korištenju radiofrekvencijskog opsega 10,15-10,65 GHz za fiksne bežične pristupne sisteme, urađena je analiza korištenja ovog dijela spektra od strane fiksnih linkova tačka-tačka (linkovi za programsko napajanje RTV-stanica), te u korespondenciji sa korisnicima utvrđene mogućnosti migracije linkova iz blokova dodijeljenih FWA sistemima.);

Aktivnosti na podršci održavanju NATO vježbe "Combined ENDEAVOR 2009" u Banjoj Luci u dijelu frekvencijskog planiranja (u kontaktima sa Ministarstvom odbrane na osnovi zahtjeva pojedinih učesnika vježbe, rađeno je frekvencijsko planiranje za potrebe rada fiksnih linkova u sklopu NATO vježbe.);

Pripreme za provođenje projekta radiomreže Preduzeća za poštanski saobraćaj RS (U 2009. godini, Preduzeće za poštanski saobraćaj RS dostavilo je Agenciji kompletну tehničku dokumentaciju mreže radiolinkova za vlastite potrebe povezivanja ureda Preduzeća širom BiH. Početkom 2010. godine okončat će se izdavanje dozvola od strane Agencije i instalacija mreže. Mreža je značajna sa stanovišta konfiguracije koja će u budućnosti vj. biti osnova za prerastanje Preduzeća za poštanski saobraćaj RS u nacionalnog mrežnog operatora, ukoliko mreža linkova sa svojim kapacitetima bude mogla zadovoljiti potrebe većeg broja korisnika.);

Na osnovu analize potreba linkovskih veza za programsko napajanje RTV-predajnika i provođenje RAK-ovog Pravila 43/09 o planu korištenja frekvencijskog opsega 10,15-10,65 GHz za fiksne pristupne sisteme, utvrđeno je da se dio opsega treba ostaviti na korištenje za ove linkove. Nakon usvajanja novog Pravila 48/09 o naknadama za dozvole u radiokomunikacijama, primjetan je rast zahtjeva za linkove za programsko napajanje obzirom da su oni ovim pravilom izuzeti od plaćanja naknade. Također, jedan broj korisnika prelazi na alternativne načine napajanja predajnika i to satelitskim linkom, IP vezom ili iznamljivanjem kapaciteta mrežnih operatora.

3.1.2 Bežični pristupni sistemi

Bežični pristupni sistemi (fiksni, mobilni, nomadski) za pružanje širokopojasnih servisa, kao alternativa žičanim i optičkim sistemima, sve više dobijaju na značaju ne samo za dominantne operatore koji imaju izgrađenu kablovsku pristupnu mrežu već i za nove operatore koji su se pojavili na tržištu komunikacija u Bosni i Hercegovini. Do sada su se bežične fiksne pristupne mreže uglavnom realizovale u „nelicencnim“ frekvencijskim opsezima: 2,4 GHz i 5,2 GHz i 5,4 GHz. S obzirom da su ovi opsezi već dosta „zasićeni“ i da je upitno da li se koriste pod propisanim tehničkim parametrima, Agencija je pristupila izradi Pravila o planu korištenja „licenciranih“ frekvencijskih opsega za ove namjene.

U skladu sa Planom namjene frekvencija u BiH urađena su 3 pravila o planu korištenja radiofrekvencijskih opsega i to za 10 GHz (Pravilo 43/09), 26 GHz (Pravilo 44/09) i 28 GHz (Pravilo 45/09) za fiksne bežične pristupne sisteme. Nakon usvajanja pravila od strane Vijeća Agencije sva tri pravila objavljena su u Službenom glasniku BiH i stavljena na službenu stranicu Agencije [www.rak.ba/spektar/podzakonska regulativa](http://www.rak.ba/spektar/podzakonska-regulativa).

Plan korištenja RF opsega 10 GHz predviđa i promjenu dosadašnjeg korištenja ovog opsega. Naime, do sada je ovaj opseg bio korišten od strane radijiskih i TV-stanica za dopremanje modulacije (TV-signal) do krajnjih tačaka. Za očekivati je da će uvođenje digitalne televizije utjecati na smanjenje broja linkovskih veza u opsegu 10 GHz te stvoriti prepostavke za „refarming“ ovog opsega i promjenu namjene i korištenja ovog RF opsega.

U 2009. godini stiglo je više zahtjeva za dodjelu bloka frekvencija u opsegu 11,7 GHz za jednosmjernu distribuciju TV-kanala. Kako je Pravilom 27/05 definisano da se dodjela ovih frekvencija vrši putem javnog poziva, pokrenuta je inicijativa za raspisivanje novog konkursa početkom 2010. godine. Za ovaj javni poziv pripremljeni su potrebni dokumenti, a kako je novim Pravilo o naknadama smanjena cijena naknada za bazne stanice u ovom sistemu, određen broj kablovskih operatora je zainteresovan za ovaj sistem koji je prikidan za padinske i nepristupačne dijelove pojedinih općina.

3.1.3 Fiksne satelitske komunikacije

Aktivnosti u segmentu satelitskih komunikacija uglavnom su usmjerene na praćenje i održavanje dozvola izdatih u 2008. godini koje su uvezane sa trajanjem općih dozvola iz oblasti emitovanja i telekomunikacija ili izdate na 3 godine za vlastite potrebe kao zatvorena grupa korisnika. U 2009. godini i dalje se primjećuje pad korištenja ove vrste komunikacija. Regulatornoj agenciji obratila su se 3 korisnika sa zahtjevima za ukidanje dozvola za rad

zemaljskih satelitskih stanica i VSAT stanica čime su potpuno prestali koristiti satelitske veze: ATV Banja Luka, Ambasada Kanade u BiH i SNV – Holandska organizacija za razvoj, a 2 korisnika (BH Telecom, Američka ambasada u BiH) umanjile su broj stanica koje koriste. Provedena je procedura otkazivanja dozvola u saradnji sa Sektorom za opće i pravne poslove.

Što se tiče posebnih grupa korisnika i u ovoj oblasti primjetan je pad korištenja satelitskih komunikacija zbog smanjivanja aktivnosti EUFOR-a. Tako su u 2009. godini izdate samo tri saglasnosti za rad satelitskih stanica koje su se koristile za potrebe NATO vježbe „Združeni napor 2009“ koja je u septembru 2009. održana u Banjoj Luci.

Postupajući po zahtjevima stranaka za izдавanje novih dozvola obrađeni su zahtjevi za tri prenosne SNG satelitske stanice i izdate dozvole za dvije TV-kompanije Nova TV iz Hrvatske i Audiovisuals iz Španije. Također je izdata dozvola za zemaljsku satelitsku stanicu kompaniji M&H koja je nosilac mrežne telekomunikacijske dozvole te produžene dozvole korisnicima kojima je istekao rok trajanja dozvola.

3.2 Mobilna služba

3.2.1 Dodjela RF blokova za UMTS sistem

U skladu sa Pravilom o planu korištenja radiofrekvencijskih opsega 1.900-1.980 MHz, 2.010-2.025 MHz i 2.110-2.170 MHz, dodijeljeni su RF blokovi za tri telekom operatora.

Potaknuti zahtjevima korisnika za dobijanje dozvola za CDMA sistem u opsegu 400/900 MHz kao i za WiMAX sistem u opsegu 2,6 GHz, razmatrano je korištenje ovih opsega za bežične pristupne sisteme u BiH. S obzirom da je WiMAX tehnologija na zadnjem WRC-u uvrštena u familiju IMT sistema, potrebno je razmotriti korištenje namijenjenih RF opsega i način dodjele dozvola u BiH.

3.2.2 Profesionalni mobilni radio – PMR

U toku 2009. godine bilo je nekoliko značajnih aktivnosti Agencije u oblasti profesionalnih mobilnih radiokomunikacija.

Analiziran je odnos PMR servisa prema drugim servisima koje koriste korisnici koji imaju potrebu za mobilnim radiovezama, posebno imajući u vidu tehnološki napredak GSM i radiokomunikacija koje rade u nelicencnom režimu. Na osnovu toga je predloženo (i putem Pravila 48/2009 usvojeno) smanjene naknade za dozvole za PMR repetitorske i bazne stanice.

Ostvarena je saradnja u planiranju i korištenju RF spektra sa Oružanim snagama BiH, službama sigurnosti BiH (SIPA, OSA, MUP, DGS).

Obzirom na povećane aktivnosti Ministarstva prometa i komunikacija BiH na planu učešća BIH u radu *Savske komisije* koja se bavi donošenjem međudržavne regulative vezano za radiokomunikacije u pomorskom i riječnom saobraćaju, Agencija je vodila aktivnost na izradi potrebnih dokumenata. Predstoje dogovori sa Ministarstvom komunikacija i prometa BiH oko budućih mjera na izradi nedostajuće regulative.

U tabeli 15 prikazan je broj obrađenih zahtjeva za dozvole. U skladu sa Pravilom 30/2007 dozvole su izdate sa rokom važnosti 3 godine za uređaje u PMR sistemima i različite vrste radionavigacionih uređaja, dok su dozvole za radiostanice na vazduhoplovima i brodovima sa rokovima važnosti od jedne godine.

Tabela 15: Pregled aktivnosti na izdavanju dozvola u PMR sistemima

Dozvole	PMR sistemi i radionavigacioni uređaji		Dozvole za uređaje na vazduhoplovima i plovilima	
	korisnici	dozvole za uređaje	korisnici	dozvole za uređaje
Producenja	263	8110	15	47
Nove	6	38	5	5
Povučene	6	26	2	4

U tabeli 16 prikazan je trend promjene broja korisnika i promjene broja izdatih dozvola u odnosu na prethodne godine.

Tabela 16: Promjena broja korisnika i broja izdatih dozvola

	2006	2007	2008	2009
Korisnici	272	282	294	281
Dozvole	6998	7274	8025	8170

U toku protekle godine uočava se smanjen broja korisnika (uglavnom firme koje se bave poslovima fizičke zaštite ili taxi prevozom) ali se povećao broj uređaja kod postojećih korisnika kao i broj korisnika i uređaja u vazduhoplovnom servisu.

3.2.3 Mobilne satelitske komunikacije

Primjetan je i povećan interes za korištenje mobilnih satelitskih servisa tako da je radena analiza frekvencijskih opsega koji su namijenjeni za ove svrhe naročito zbog uvezivanja sa Pravilom o radiouredajima za koji nije potrebna pojedinačna dozvola za rad izdata od strane Agencije. Neke od zainteresovanih kompanija su: Inmarsat, TerreStar i Solaris od kojih se može očekivati zahtjev za dozvolu u narednom periodu za korištenje mobilnih satelitskih komunikacija u Bosni i Hercegovini.

3.3 Radiodifuzna služba (radio i televizija)

3.3.1 Analogna radiodifuzija

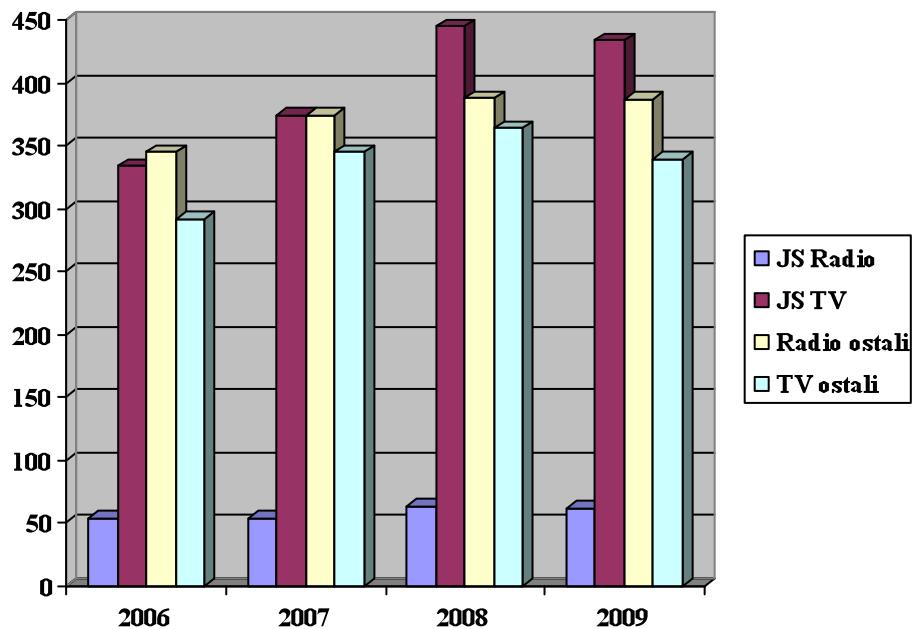
U 2009. godini u oblasti uređenja radiofrekvencijskog spektra nastavljen je proces revizije izdatih tehničkih aneksa za sve radijske i TV-stanice u BiH. Zbog donošenja Pravila 42/2009 o dozvolama za radiodifuziju RTV-programa Agencija je izdala nove dozvole za emitovanje svim radiodifuznim stanicama što je zahtjevalo pripremu i izdavanje novih tehničkih aneksa korisnicima.

U tabeli 17 dat je pregled obradenih dozvola za frekvencije RTV-stanica kao i za javne servise:

Tabela 17: pregled obradenih dozvola za frekvencije

Korisnik	2006	2007	2008	2009
JS Radio	53	53	63	61
JS TV	334	374	445	434
Radio ostali	345	374	388	387
TV ostali	292	345	364	339

U poređenju sa prethodnom godinom, evidentno je smanjenje ukupnog broja izdatih dozvola, što se može vidjeti iz sljedećih grafikona.

Slika 11: Broj dodjela frekvencija za TV-emitovanje i radioemitovanje u 2008. godini

Smanjenje broja izdatih dozvola za javne servise nastalo je zbog usklajivanja tehničkih aneksa sa stvarnim stanjem na terenu.

Kod komercijalnih stanica došlo je do smanjenja broja izdatih dozvola kao posljedica recesije, jer je prisutan trend da stanice vraćaju dodijeljene frekvencije. To rade zbog ukupnog smanjenja troškova poslovanja.

3.3.2 Digitalna radiodifuzija

U junu 2009. godine Vijeće ministara usvojilo je Strategiju prelaska na digitalno emitovanje u BiH. Najveći dio aktivnosti u ovoj oblasti u toku godine odnosio se na analizu mogućih scenarija za uvođenje digitalne televizije u BiH sa aspekta raspoloživosti radiofrekvencijskog spektra. Utvrđeni su mogući raspoloživi kapaciteti za potrebe inicijalnog uvođenja DVB-T u BiH kako za javne servise tako i za komercijalne TV-stanice. Pripremljen je prijedlog dodjele za digitalno emitovanje u periodu tranzicije za komercijalne stanice po regionima (alotmentima). Kanali za inicijalno uvođenje digitalne televizije dati su u narednoj tabeli i usaglašeni su sa Hrvatskom, Slovenijom i Mađarskom. Usaglašavanje sa Crnom Gorom i Srbijom je u toku.

Tabela 18: Pregled BiH kanala za tranzicijski period

Alotment	Bjelašnica	Koza ra	Leot ar	Majevica	Plješevica	Trov rh	Tušnica	Vel ež	Vlašić	Sarajevo
A	30	61	63	65	65	44	38	42	22	67
B	61	66	65	68	67	58	60	69	64	

Budući da navedeni plan ima utjecaj na rad postojećih analognih predajnika, jedan broj TV-stanica pretrpio je izmjene kanala na kojima sada rade, jer će na njima početi raditi digitalna televizija, za određeni manji broj kanala još se traže rješenja.

Slika 12: Prikaz područja i pripadajućih glavnih predajnika za sinhrone mreže u Bosni i Hercegovini

Ostale aktivnosti na ovom polju ogledaju se u pružanju stručne i administrativno-tehničke podrške DTT forumu, sa ciljem usvajanja i promocije, te ostvarivanja ciljeva strategije za prelazak na digitalnu zemaljsku radiodifuziju.

3.4 Pravilo o planu namjene i korištenja frekvencija u BiH

Nakon višegodišnjeg rada na dokumentu Plan namjene i korištenja radiofrekvencijskog spektra u BiH, isti je usaglašen sa međunarodnim mjerodavnim pravilima, propisima, direktivama i instrukcijama te je usvojen od strane Vijeća Agencije. Ovim dokumentom se generalno definije namjena i korištenje cijelog RF spektra od 9 kHz od 3.000 GHz.

Usvajanjem Pravila o planu namjene izvršena je zamjena ranijeg plana namjene frekvencija (RAK-ovo Pravilo 06/2001). Zamjena je napravljena u skladu sa zaključcima Svjetske radiokonferencije iz 2007. godine i relevantnim smjernicama propisanim od strane CEPT-a putem odluke ERC/DEC (03)05 kojom se utvrđuje nivo informacija koje nacionalna tabela namjene treba da sadrži.

Usvajanju dokumenta prethodile su javne konsultacije i sve prihvatljive dostavljene primjedbe, prijedlozi i sugestije razmotrone su i ugrađene u isti.

Pristup izradi tabele i pratećim dijelovima ovog plana bio je sveobuhvatan, što predstavlja vrlo opsežan posao ali nepohodan za donošenje ovako važanog dokumenta za BiH. Također, u Plan namjene su provedene i odredbe koje se tiču svih novousvojenih pravila iz oblasti upravljanja RF spektrom.

Struktura i sadržaj pravila proizašla je iz slijedećih međunarodnih propisa:

- a) Radiopravilnik Međunarodne unije za telekomunikacije, 2008 (ITU Radio Regulations);
- b) ECC Odluke br. ECC/DEC/(03)05 o objavljivanju nacionalnih tabela namjene radiofrekvencija;
- c) Evropske tabele namjene i korištenja frekvencija CEPT ERC/REP 025;
- d) NATO sporazuma o zajedničkoj civilnoj/vojnoj upotrebi radiofrekvencija (NJFA – NATO Joint Civil/Military Frequency Agreement);

Sljedeći prirođan korak u razvoju Plana namjene je utvrđivanje njegove elektronske forme pogodne za objavu na Internet stranici Agencije. Izrada aplikacije, koja će omogućiti jednostavan pregled i lakše pribavljanje informacija iz Plana namjene, bazira se na instrukcijama CEPT-a datim u Odluci ERC/DEC (03)05 i Odluci Evropskog parlamenta broj 676/2002/EC u kojim su dati su minimalni zahtjevi za informacijama koje Plan namjene

frekvencija zemalja članica CEPT-a treba da sadrži. Odlukom CEPT-a ECC/DEC(01)03 i Evropskog parlamenta 2007/344/EC kreiran je zajednički sistem informacija o nacionalnim Planovima namjena kao i zajedničkoj evropskoj tabeli ECA www.efis.dk, te su propisani formati podataka koji se unose u ovaj sistem.

Kako je u 2009. godini završeno ažuriranje Plana namjene i korištenja frekvencija u Bosni i Hercegovini u skladu sa zaključcima WRC 07 i izmjenama i dopunama u Evropskoj tabeli namjene (ECA, ERC Report 25), to je u Agenciji pokrenuta inicijativa za izradu Internet portala koji bi korisnicima pružio informacije o namjeni i načinima korištenja frekvencija i opsega, ali i pripremio podatke za unos u efis sistem. Nakon kreiranja detajnih zahtjeva raspisan je tender i izabran najbolji ponuđač. Izrada portala planirana je za prva 3 mjeseca naredne godine.

3.5 Pravilo o naknadama za dozvole u radiokomunikacijama

Primjenom u praksi Pravila o naknadama iz 2005. godine utvrđeno je da je potrebno napraviti izmjene ovog pravila jer je u toku protekle 4 godine došlo je do značajne promjene na tržištu telekomunikacija i emitovanja kako kvantitativno (povećavanje broja učesnika) tako i kvalitativno (uvodenje novih usluga). Ovo je rezultiralo time da prihodi po osnovu naknada za dozvole u RF spektru konstantno rastu. Istovremeno, nameće se pitanje da li postojeće Pravilo obuhvata i tehnologije koje tada nisu bile razmatrane (nove tipove mreža, otvaranje novih mikrotalasnih opsega, digitalizaciju televizije). S tim u vezi, obavljen je niz konsultacija kako unutar tako i van Agencije.

Predložene izmjene sadržane u nacrtu Pravila imat će višestruke efekte na učesnike na tržištu. Uključivanjem naknada za mikrotalasne linkove za programsko napajanje u ukupnu cijenu dozvole za emitovanje te smanjenje visina naknada za dozvole za emitovanje za 10% rezultirat će u pojedinim slučajevima smanjenjem ukupne visine naknada i do 50% za pojedine korisnike dozvola u emitovanju (prosječno 30%). Ovim mjerama Agencija je prepoznala zahtjeve članica udruženja elektronskih medija u kojima je, prema procjenama datim u dopisima ovih udruženja, procijenjeno da je ukupan pad prihoda radijskih i TV-stanica u BiH blizu 30%. Istovremeno, ovim se stimulira prestanak reemitovanja kao vid dotura signala između emisionih lokacija što bolje korištenje RF resursa.

Predloženo smanjenje naknada za mikrotalasne dvosmjerne linkove poseban pozitivan efekat imat će na veće privatne mrežne operatere koji u vlasništvu imaju više desetina mikrotalasnih linkova.

Očekuje se i značajan doprinos u oblasti pružanja WLL usluga jer se smanjenjem naknada za bazne stanice stimuliše izgradnja većeg broja baznih stanica te se time podstječe bolja kvaliteta ukupnog pokrivanja, a pozitivnim mjerama stimuliše se korištenje satelitskih linkova u BiH.

Konačno uvođenjem odgođenog dospijeća naplate (što je bio jedan od zahtjeva učesnika tržišta) 90% korisnika dozvola za nekomercijale uređaje i 62% korisnika dozvola u emitovanju (koji imaju ukupne naknade ispod 2.000 KM) bit će obuhvaćeno ovim mjerama.

3.6 Radiouređaji koji mogu raditi bez dozvole Agencije

Do jula 2009. godine na snazi je bila „Odluka o utvrđivanju usklađenosti sa 'Planom namjene frekvencija u Bosni i Hercegovini' radioopreme koja koristi radiofrekvencijski spektar i čija upotreba ne zahtijeva posjedovanje pojedinačne dozvole“ prema kojoj su izdavane obavijesti o korištenju uređaja za koje nije potrebno tražiti dozvolu od strane Agencije. U skladu s ovom regulativom u predmetnom periodu izdato je 40 obavijesti.

Na osnovu višegodišnjeg iskustva, studija utjecaja ove regulative na stanje na tržištu te usklađivanja regulative u ovoj oblasti sa regulativom zemalja EU, tokom 2009. godine pripremljeno je novo pravilo. Vijeće Regulatorne agencije za komunikacije je na sjednici 15.06.2009. usvojilo „Pravilo 46/2009 o radioopremi koja se može koristiti bez pojedinačnih dozvola za uređaje izdatih od strane Regulatorne agencije za komunikacije“ koje je objavljeno u Službenom glasniku BH broj 52/09 i 8 dana po objavi, dana 14.07.2009. stupilo na snagu.

Zakonom o komunikacijama propisano je da radijska i terminalna oprema mora zadovoljiti slijedeće odredbe da bi se mogla slobodno nuditi na tržištu, slobodno prenositi i koristiti u BiH (pod uslovom da je ispravno instalirana): navedena oprema mora ispunjavati osnovne zahtjeve o zaštiti zdravlja i sigurnosti korisnika i drugih osoba, te zahtjeve koji se tiču elektromagnetne kompatibilnosti i efikasnog korištenja radiofrekvenčnog spektra. Zakonom je dalje određeno da svaki uređaj koji ispunjava uskladene evropske standarde ispunjava i navedene uslove. Zakon ne navodi tip i vrstu opreme, odredbe zakona samo općenito regulišu rad radijske i telekomunikacione terminalne opreme. Pozivajući se u dijelu ovog pravila i na uskladene standarde Evropske unije, vrši se usklađivanje sa evropskom regulativom i praksom, kao i liberalizacija pitanja plasiranja na tržište i korištenja radiotermalne opreme (kao npr. mobilnih telefona, GPS, WiMax, UMTS i sl. terminala, satelitskih telefona i sl.).

U Pravilu se decidno i konkretno navode vrsta opreme i opsega koji nisu bili regulisani domaćim propisima, a uslovi za njihov rad propisani su međunarodnim CEPT dokumentima i utvrđeni međunarodnim ETSI standardima koji su, u skladu sa ukazanim potrebama u BiH, ugrađeni u Pravilo.

Praksa i trend u zemljama EZ u oblasti svih vrsta tržišta jeste deregulacija, odnosno ukidanje dupliranja i birokratskih postupaka. Novim pravilom želi se postići upravo deregulacija u smislu ukidanja zahtjeva da se Agenciji kao pojedinačnoj državnoj administraciji na tržištu evropskog kontinenta dodatno dostavljaju dokumenti i prolazi dodatna procedura prije stavljanja na tržište određenih vrsta proizvoda (uređaja kratkog dometa kao podskupa terminalne radioopreme).

Budući da je većina aplikanata (po prethodno važećoj regulativi), kao i upita o ovim pitanjima stizala iz inostranstva, Pravilo 46/2009 prevedeno je i na engleski jezike te uz detaljna uputstva objavljeno na Internet stranici Agencije.

3.7 Međunarodna koordinacija

Sa administracijom Republike Hrvatske sklopljeni su međunarodni sporazumi o frekvencijskoj koordinaciji za sljedeće frekvencijske opsege:

- 3,5 GHz za širokopojasne pristupne sisteme,
- 26 GHz i 28 GHz za fiksne pristupne sisteme.

Ovim sporazumima određeni su preferencijalni kanali za koordinaciju operatora pristupnih mreža u pograničnim područjima sa Republikom Hrvatskom.

Agencija je pokrenula inicijativu za međunarodnu koordinaciju sa Republikom Srbijom i Crnom Gorom.

Evidentan je povećan broj zahtjeva za koordinaciju frekvencija digitalnih kanala zbog prelaska susjednih administracija sa analognog na digitalno emitovanje. Vezano za tranzicijski period bilo je potrebno iskoordinirati sa susjednim zemljama TV-kanale za BiH kako bi se postigla elektromagnetna kompatibilnost. (naročito Hrvatska i Slovenija). Također, bilo je potrebno uskladiti korištenje planiranih analognih kanala u BiH sa planiranim digitalnim kanalima u Hrvatskoj, jer će do kraja 2010. godine, biti izvršena potpuna digitalizacija u Republici Hrvatskoj. U nastavku je broj obrađenih zahtjeva po zemljama:

Tabela 19: broj zahtjeva po zemljama

	FM	TV
Hrvatska	7	16 DVB-T
Austrija	2	
Slovenija	8 + 11 T-DAB	

Postupajući po prigovoru o smetnjama u RF spektru Republike Hrvatske vezano za smetnju u radiofrekvenčnom opsegu namijenjenom vazduhoplovnoj radionavigaciji na frekvencijama 118.600 i 121.300 MHz. nakon obavljene analize sačinjen je i upućen odgovor.

3.8 Saradnja sa međunarodnim organizacijama i učešća na stručnim skupovima

U 2009. godini uzeto je učešće u radu CEPT radnih grupa: za upravljanje RF spektrom WGFM (Frequency Management Working Group) i radne grupe za spektor inžinjering WGSE (Spectrum Engineering Working Group). U okviru ovih radnih grupa radi se zajedničko planiranje, inženjering i regulativa vezana za korištenje radiofrekvenčijskog spektra u Evropi tako da je kontinuirano praćenje rada ovih grupa od strane predstavnika Agencije potreban preuslov provođenja aktuelne evropske regulative u planiranju i korištenju RF spektra na području BiH. S obzirom da nismo u mogućnosti prisustvovati radnim podgrupama kao i zbog obimnog materijala, preporučuje se da na sastancima WGFM i WGSE i WGRA prisustvuje po dva zaposlenika iz oblasti upravljanja RF spektrom.

65. FM WG - Lisabon – U periodu 9-13. februara održan je 65. sastanak radne grupe za upravljanje RF spektrom. Pored izvještaja sa plenarne sjednice Evropskog komunikacijskog komiteta i izvještaja sa podgrupa ove radne grupe, najznačajnije teme koje su razmatrane su: prošireni opseg za GSM-R u kojem se razmatralo korištenje dodatnog RF opsega za PMR/PAMR sisteme na željeznicama; razmatranje opsega 1.518-1.525 MHz i 1.668-1.675 MHz za satelitsku komponentu IMT-a. Donesen je prijedlog da se izradi nova odluka o radu mobilnih satelitskih sistema i to njihove zemaljske komplementarne komponente na opsegu 1,6/2,4 GHz. Zbog velikog značaja zaštite javne sigurnosti, na prijedlog ETSI instituta pokrenuta je inicijativa za proširenje PPDR opsega. Digitalizacija zvučne radiodifuzije u opsegu II, zemaljski multimedijalni sistemi u opsegu 1.492-1.479,5 MHz također su razmatrani. Vezano za dokument Report 025 – Zajednički evropski plan namjene usvojene su izmjene sa prethodnog sastanka i predložena nova struktura vezano za modifikaciju korištenja pojedinih dijelova spektra.

66. FM WG – Montegrotto – Na 66. sastanku ove radne grupe CEPT-a razmatrana su pitanja rada zemaljske komplementarne komponente na opsegu 1,6/2,4 GHz, izuzeće od licenciranja Globalstar SPOT terminala, korištenje frekvencijskih opsega 27,5-30/17,3-20,2 GHz za satelitske mreže, digitalizacija radiodifuznog opsega II i razvoj digitalnog radija DRM, zemaljski multimedija sistemi u L opsegu, status i revizija preporuke 70-03 i korištenje fleksibilnog opsega 862-863 MHz. Kao stalna aktivnost na održavanju i ažuriranju evropske tabele namjene izmjene dokumenta Report 025 date su na javne konsulatacije. Zaštita EESS u opsegu 1.400-1.427 MHz, 10,6-10,68 GHz i 31,3-31,5 GHz, proširenje fleksibilnih opsega na 57-59 MHz i 1.785-1.805 MHz.

67. sastanak radne grupe FM WG održan je u Rigi, Latvija. Na sastanku su razmatrane teme koje su direktno vezane za rad oblasti za upravljanje RF spektrom: Ažuriranje Plana namjene kao stalne aktivnosti izvršeno je na osnovu doprinosa iz država članica CEPT-a, a od velike je važnosti zbog pripreme dokumenta BH Plan namjene.

Na sastanku je razmatrana revizija odluka i preporuka: ERC/DEC (99)15 – MWS u opsegu 40,5-43,5 GHz, ECC preporuka (01)04, ERC odluka (99)15; digitalna radiodifuzija – tehnički parametri korištenja opsega 1.452-1.479,5 MHz za zemaljske mobilne multimedijalne sisteme, praktično provođenje DVB-T allotmenta i T-DAB assignementa u opsegu III.

ECC – Predstavnici Agencije prisustvovali su 24. sastanku Evropskog komunikacijskog komiteta ECC u Skopju održanom 26–30. oktobra 2009. godine. Detaljne studije koje provodi ECC definišu tehničku osnovu za digitalnu dividendu širom Evrope kako bi se postiglo fleksibilnije i efektivnije korištenje spektra i otvorio put širokom spektru tehnologija od bežičnih širokopojasnih sistema do mobilnih komunikacija. Na sastanku je usvojen konačni Prijedlog odluke ECC/DEC (09)EE o harmonizaciji uslova za mobilne i fiksne komunikacijske mreže koje rade na opsegu 790-862 MHz. Također je usvojen načrt nove ECC odluke o „Izuzeću od individualnog licenciranja i slobodnoj cirkulaciji i korištenju predajnih mobilnih satelitskih terminala u MSS u opsegu 1.613,8-1.626,5 MHz, zatim odluka o povlačenju odluka o frekvencijskim opsezima za TETRA sistem, izuzeće od licenciranja

SRD uređaja na frekvenciji 457 MHz i 433.050-434.790 MHz te poboljšani koncept korištenja fleks band opsega 862-863 MHz, 1.785-1.805 MHz i 57-59 GHz.

53. sastanak grupe WG SE – Na ovom sastanku radne grupe Spectrum Engineering, održanom na Hvaru od 4-8. maja 2009. godine, razmatrani su izvještaji podgrupa. Najviše detalja se posvećuje proračunu kompatibilnosti između radiofrekvenčkih opsega. Jedna od važnijih tačaka dnevnog reda bilo je razmatranje „digitalne dividende“, a u sklopu toga operacionih karakteristika spoznajnih radiosistema (Cognitive radio) u „bijelim prostorima“ UHF banda (470-790 MHz). Također, značaj je dat frekvenčiskom uređenju (FDD, DTT, kao i zaštitnom opsegu) IMT sevisa u opsegu 790-860 MHz.

53. WG SE – Bordo, Francuska: Na sastanku je između ostalog razmatrana revizija sljedećih preporuka i to ECC/REC(01)04 o zajedničkom korištenju opsega 40,5-43,5 GHz, za PP FWS (Point-to-Point Fixed Wireless Systems) i MWS (Multimedia Wireless Systems), ERC Rec 12-06 E, ERC Rec T/R 12-01, ECC Rec (01)05, ECC Rec (02)02 , ERC Rec (01)02, Rec T/R 13-01 E, ECC Rec (02)06.

Također, razmatrana je koegzistencija između GSM baznih stanica i stanica u drugim servisima (TRR, ARNS, RSBN i dr.), studija kompatibilnosti GSM Multicarrier BTS (baznih stanica), zajedničko korištenje RF opsega 790-862 MHz za mobilni/fiksni servis (digitalna dividenda), korištenje RF opsega tzv. fleksibilne opsege, studija kompatibilnosti MSS i CGC sistema u opsezima 1,5 i 1,6 GHz te ostale aktivnosti u okviru radnih grupa SE7, SE19, SE21, SE24, SE40, SE42, SE43.

Infoteh Jahorina 2009. – Uposlenici oblasti za upravljanje radiospektrom na ovom su skupu prezentovali radove pod nazivom „Novi trendovi u upravljanju radiofrekventnim spektrom“ i „WAPECS – Regulatorni okvir u oblasti upravljanja radiofrekventnim spektrom za bežične pristupne mreže“.

Telfor 2009. – Beograd: Učešće sa radom „Fleksibilnost u upravljanju radiofrekventnim spektrom“

Zagreb – 3-4. marta 2009. godine održan koordinacijski sastanak sa predstavnicima HAKOM-a na kome je izvršena koordinacija FM i TV-stanica. Nakon pripreme i izvršene analize usvojeno i iskoordinirano 27 FM BC stanica naše zemlje, usvojeno i prihvaćeno 21 FM stanica Republike Hrvatske 27 BiH TV i iskoordinirano 9 TV-stanica Republike Hrvatske. Nastavlja se uspješna saradnja između administracije iz oblasti koordinacije frekvencija.

Beograd – 27-29. aprila 2009. godine, međunarodni subregionalni seminar i ministarski okrugli sto o prelasku sa analognog na digitalno zemaljsko emitovanje u zemljama centralne i istočne Evrope – Organizator seminara i okruglog stola bilo je Ministarstvo telekomunikacija i informacionog društva Republike Srbije i Međunarodna unija za telekomunikacije ITU. Cilj ovog skupa je organizovanje dijaloga na visokom nivou vezano za prelazak na digitalno emitovanja u smislu razmatranja tehničkog, regulatornog i ekonomskog aspekta, iskustva i trendovi migracije prema digitalnom radiju i TV te harmonizacija tehničkih, ekonomskih i regulatornih zadataka koje se tiču prelaska sa analogno na digitalno emitovanje.

4. PODRUČJE ZA RADIOMONITORING, INFORMACIONO-TEHNIČKU PODRŠKU I KONTROLU POŠTIVANJA USLOVA DOZVOLA

Izvještaj o radu je podijeljen u tri odjeljenja:

1. Radiomonitoring
2. Informaciono-tehnička podrška
3. Kontrola poštivanja uslova dozvola

4.1. Odjeljenje za radiomonitoring

Odjeljenje za radiomonitoring osigurava jednu od osnovnih funkcija za rad Agencije – monitoring rada korisnika dozvola u skladu sa općim i posebnim uslovima dozvole i obuhvata sljedeće aktivnosti:

- Redovni poslovi monitoringa;
- Izgradnja i održavanje mreže monitoring stanica u BiH;
- Izrada regulative u oblasti mjerena i kontrole;
- Međunarodna saradnja;

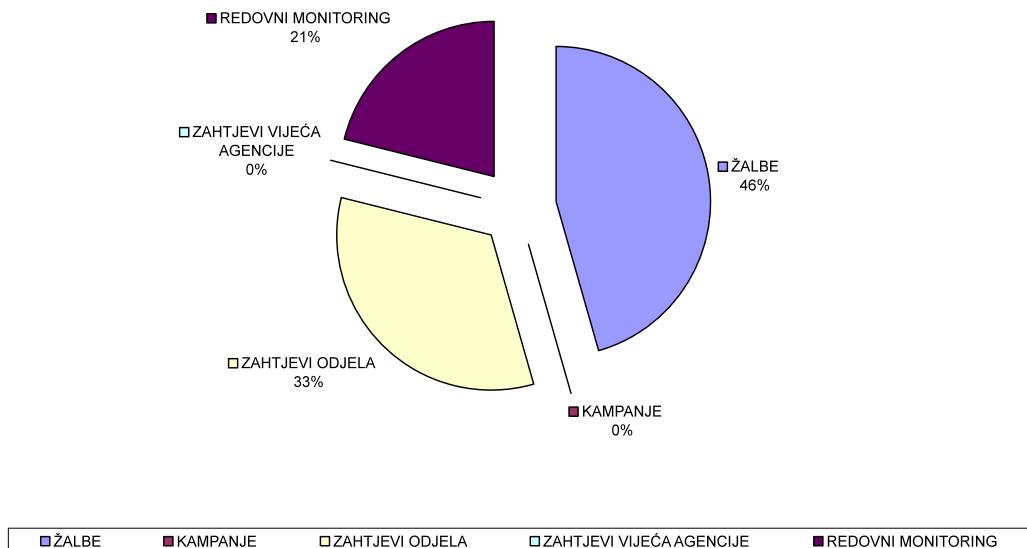
4.1.1 Redovni poslovi radiomonitoringa

Funkcija monitoringa radiofrekvencijskog spektra sastoji se iz niza aktivnosti koje za cilj imaju:

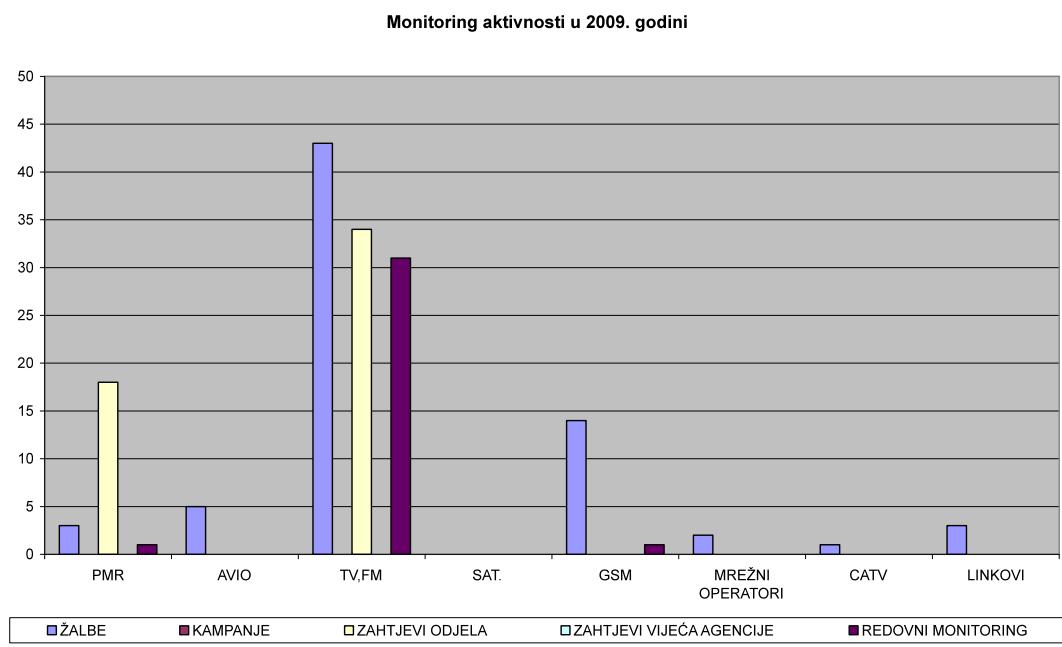
- Monitoring rada korisnika u skladu sa općim i posebnim uslovima dozvole radi omogućavanja rada bez štetnih smetnji bilo na lokalnom, regionalnom ili globalnom nivou, tako da korisnici radiofrekvencijskog spektra mogu koegzistirati jedan s drugim;
- Prikupljanja značajnih informacija kao što su:
 - iskorištenost radiospektra,
 - verifikacija pravilne upotrebe tehničkih parametara korisnika dozvola Agencije,
 - detekcija i identifikacija ilegalne upotrebe radiospektra,
 - generisanje i verifikacija frekvencijskih zapisa za potrebe planiranja i upravljanja radiospektrom;
- Otklanjanje smetnji u radiospektru, bilo na lokalnom, regionalnom ili međunarodnom nivou, radi omogućavanja davaocima usluga radiokomunikacija da egzistiraju jedni pored drugih sa minimiziranim instalacijama i troškovima;
- Izdavanje naloga o privremenim mjerama radi usklađivanja rada sa tehničkim parametrima dozvola.
- Kontrola i nadzor usklađenosti emitovanog radijskog programa i TV-programa sa pravilima i kodeksima Agencije;
- Redovno izvještavanje o rezultatima mjerena, analizama mjernih rezultata i predlaganje mjera za efikasno korištenje radiofrekvencijskog spektra;

U sklopu redovnih aktivnosti, monitoring se obavlja na osnovu zahtjeva koji dolaze iz različitih izvora, kao što su: žalbe, zahtjevi specijalizovanih odjela, Vijeća Agencije, za potrebe kampanja koje organizuje Agencija, planirani redovni monitoring, kontrola.

Slika 13: Sljedeći grafikon pokazuje statistiku obavljenih poslova po ovoj kategorizaciji

Slika 14: Prikaz statistika obavljenih mjerena prema vrsti zahtjeva i servisima

Ukupan broj mjerena u 2009. godini je bio 154. U 2009. godini u okviru PMR servisa vršena su mjerena za pronalaženje slobodnih frekvencijskih parova za potrebe Ministarstvu odbrane BiH i SIPA-e na području BiH. U istom periodu obradivane su tri žalbe Hrvatske agencije za telekomunikacije, koja se žalila na smetnje u aviofrekvencijskom opsegu na području Hercegovine i sjeverne Bosne, izazvane nepravilnim radom FM stanica iz BiH. Slučajevi su riješeni, a smetnje otklonjene.

U 2009. godini Agencija je primila veći broj žalbi od telekom operatera i korisnika mobilne telefonije na smetnje izazvane neovlaštenim postavljanjem GSM/UMTS ometača.

GSM/UMTS ometači se i dalje instaliraju i koriste bez znanja i saglasnosti Agencije, i unatoč tome da je u 2008. godini Agencija pokretala postupke suzbijanja korištenja istih. Također, zaprimljena je i međunarodna žalba na smetnje u UMTS opsegu izazvane instaliranim WLL uređajima u pograničnim područjima BiH. I u 2009. godini Agencija je primila veći broj žalbi i zahtjeva građana a vezano za provjeru jačine nivoa elektromagnetskog zračenja predajnika u naseljenim mjestima.

U proteklom periodu, izdato je 18 naloga o privremenim mjerama radi usklađivanja rada sa tehničkim parametrima dozvola. Monitoring timovi također su radili na rješavanju problema pojave smetnji i ometanja u radiofrekvencijskom spektru namijenjenom za rad linkova.

4.1.2 Projekat izgradnje mreže monitoring stanica u BiH

Realizacijom Projekta izgradnje mreže monitoring stanica u BiH postiglo se slijedeće: Izgrađene su 3 fiksne monitoring stanice sa posadom u Sarajevu, Mostaru i Banjoj Luci. U 2010. planirano je preseljavanje ovih stanica, zajedno sa posadom i zaposlenim osobama iz Regionalnih sektora Banjaluka i Mostar, kao i Odjela za radiomonitoring, kontrolu.

Također je izgrađeno i 5 udaljenih monitoring stanica bez posade u Banjoj Luci (Malo Blaško), Mostaru (Gubavica), Sarajevu (Mojmilo), te Cazinu i Bijeljini. Opremljena su tri specijalizovana vozila. Također, Agencija je opremila i prenosivu stanicu koja se po potrebi pretvara u fiksnu, udaljenu, sa ili bez posade. Za dvije udaljene fiksne stanice bez posade, Agencija je osigurala opremu, koja je do montaže uskladištena na određene lokacije. Ove lokacije nisu detaljno određene i potrebno je završiti administrativne i zanatske poslove oko završetka izgradnje ove dvije stanice koje će se nalaziti na području centralne Bosne i južnog dijela Hercegovine. Veliki administrativni problemi prilikom dobijanja saglasnosti za gradnju, priključak električne energije itd. onemogućuju planiranje sa većom tačnošću u određivanju rokova. Sanacija objekta Gubavica bila je planirana za 2008. i 2009. godinu, ali uslijed neusvajanja predloženog budžeta odgodjena je za 2010. godinu.

4.1.3 Učešće u aktivnostima CEPT-a

Agencija je u prošloj godini učestvovala u aktivnostima CEPT-ovih radnih grupa, radnoj grupi CEPT-a -WG FM PT 22, na kojoj se obrađuju tehničke teme, izrađuju preporuke iz oblasti upravljanja radiofrekvencijskim spektrom, naročito iz oblasti mjerjenja radiospektra.. Proljetni sastanak je održan u Atini, Grčka, a jesenski u Ljubljani, Slovenija. Obnovljena je tema koja je aktuelna za Agenciju, a to je – Monitoring stanice, način izgradnje i elementi za razmatranje. Također, vrlo važna tema je automatizacija prikupljanja podataka i izvještavanje, što je u fazi u kojoj se Agencija sada nalazi jedna od važnijih aktivnosti.

Predstavnici Agencije spremaju se i za učešće na narednom sastanku u Pragu, Češka Republika, gdje će se nastaviti rad na nacrtu radnog dokumenta Nastavak rada na dokumentima „Practical Considerations for Mobile Monitoring Stations“ i „Questionnaire On-site Inspections“ – izmjene dogovorene na sastanku PT 22 u Sloveniji.

4.1.4 Izrada regulative u oblasti mjerjenja i kontrole

Izgradnja sistema za kontrolu modernih tehnologija zahtijeva i regulativu u oblasti mjerjenja i kontrole, tako da će odjel na ovom nivou uraditi sva potrebna istraživanja i prikupiti potrebne informacije kako bi Agencija mogla pripremiti i donijeti ključne dokumente i pravila. U 2008. godini na snagu je stupilo Pravilo 37/08 o ograničavanju emisija elektromagnetnog zračenja a u 2009. godini vršila se provjera pristiglih izvještaja kao i izdavanje potvrda o sigurnosti.

U 2009. godini vršeni su sljedeći poslovi u vezi sa Pravilom 38/08:

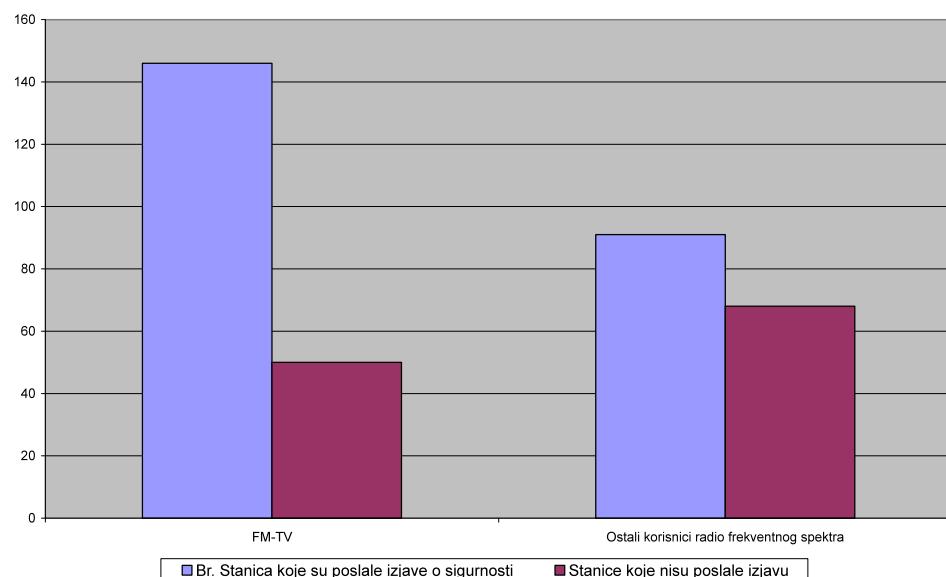
- Priprema za provjeru usklađenosti predajnih lokacija sa Pravilom 37/2008 o ograničavanju emisija elektromagnetskog zračenja;
- Kontakt sa korisnicima i davanje dodatnih informacija u vezi sa Pravilom 37/2008;
- Provjera pristiglih izvještaja korisnika u vezi sa Pravilom 37/2008;

- Pravljenje baze sa listom pristiglih izjava o sigurnosti;
- Slanje pisma upozorenja stanicama o isteku roka za dostavljanje izjava o sigurnosti u vezi sa Pravilom 37/08;
- Na osnovu pristiglih podataka, kreirane su dvije liste. Prva sadrži lokacije predajnika čije elektromagnetsko zračenje ne prelazi nivo propisane Pravilom 37/08 radi izdavanja Potvrda o sigurnosti, a druga sadrži višepredajničke lokacije koje se moraju obići radi provjere nivoa elektromagnetskog zračenja na istim;
- Izdavanje potvrda o sigurnosti;

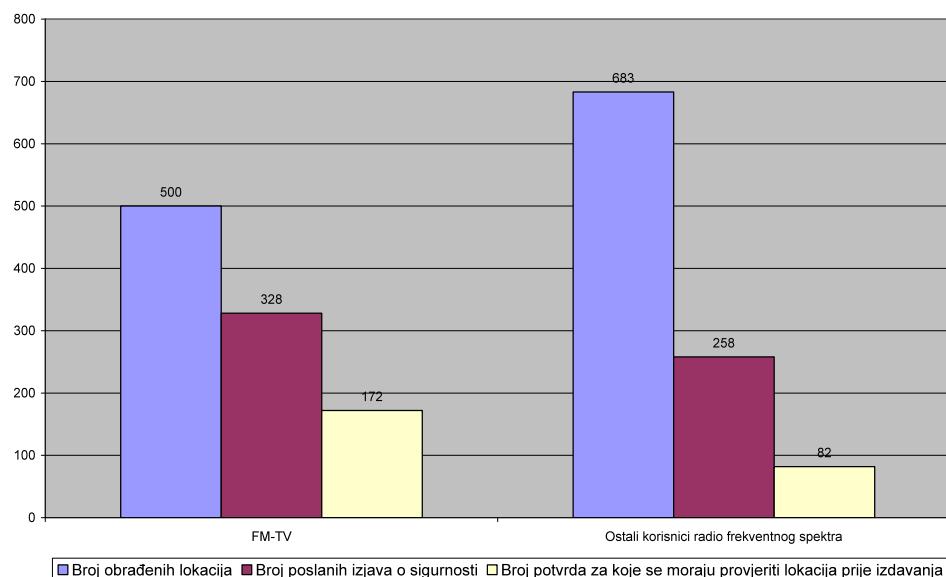
Od tri licencirana GSM/UMTS operatera u Bosni i Hercegovini, BH Telecom i Telekom RS-a su poslali izjave o sigurnosti dok je HT Mostar poslao pismo u kojem je zatražio produženje roka za dostavljanje izjava o sigurnosti jer je javni poziv za izbor dobavljača za obavljanje mjerena dva puta bio poništen. Potvrde o sigurnosti nisu izdane ni jednom GSM/UMTS operateru.

Ostali korisnici radiofrekvenčnog spektra podijeljeni su u dvije grupe, od koje jednu sačinjavaju FM-stanice i TV-stanice, a u drugoj se nalaze ostali korisnici. Na grafikonu 15 prikazana je statistika dostavljenih izjava o sigurnosti prema ovoj kategorizaciji.

Slika 15: Prikaz statistike dostavljenih izjava o sigurnosti prema ovoj kategorizaciji

Slika 16: Prikaz statistike do sada obradenih lokacija prema istoj kategorizaciji.

4.2 Odjeljenje za informaciono-tehničku podršku

U okviru redovnih aktivnosti odjeljenja za IT podršku vršene su redovne aktivnosti podrške zaposlenima, održavanje i provjera IT kapaciteta (mrežni resursi Agencije, serverska podrška, i klijent aplikacije), redovno ažuriranje Internet registra, podrška klijentima registra, te radovi na novoj Internet stranici Agencije. Projekat nabavke nove opreme za 2009. godinu, instalacije i isporuka su završeni.

4.3 Odjeljenje za kontrolu poštivanja uslova dozvole

Odjel za kontrolu poštivanja uslova dozvola pruža podršku u vođenju slučajeva i upravnih postupaka vršeći funkciju kontrole usklađenosti rada korisnika dozvole, izdate od strane Agencije, sa uslovima dozvole. Rezultati kontrole upućuju se nadležnim odjelima Agencije na obradu u sklopu upravnih postupaka. Ovi rezultati opisani su u pojedinim dijelovima područja telekomunikacija i emitovanja programa.

III ORGANIZACIONA STRUKTURA AGENCIJE

VIJEĆE:

- Neven Tomić - predsjedavajući
- Mahir Hadžiahmetović - zamjenik predsjedavajućeg
- Mehmed Spahe - član
- Sead Mulabegović - član
- Branko Todorović - član
- Slobodan Bošković- član

RUKOVODSTVO:

- Kemal Huseinović – generalni direktor
- Fikret Kasumagić – pomoćnik direktora za telekomunikacije
- Dunja Mijatović – pomoćnik direktora za emitovanje
- Vinko Dugonjić – pomoćnik direktora za pravne, finansijske i opće poslove
- Amela Odobašić – rukovodilac Sektora za odnose sa javnošću
- Siniša Petrović – pomoćnik direktora za upravljanje radiofrekvencijskim spektrom
- Jasmin Mušović – pomoćnik direktora za radiomonitoring, IT podršku i kontrolu poštivanja uslova dozvola
- Jasenko Lasta – rukovodilac Regionalnog sektora Mostar
- Boris Kujundžić – rukovodilac Regionalnog sektora Banja Luka

Glavni ured Sarajevo:

Mehmeda Spahe 1
Tel: ++ 387 33 250 600
Fax: ++ 387 33 713 080
E-mail: info@rak.ba
Internet stranica:
<http://www.rak.ba>

Regionalni ured Banja Luka:

Nikole Tesle 13
Tel: ++ 387 51 222 410
Fax: ++ 387 51 222 411

Regionalni ured Mostar:

Biskupa Ćule b.b./II
Tel: ++ 387 36 333 670
Fax: ++ 387 36 333 671

IV AKTIVNOSTI VIJEĆA AGENCIJE

U skladu sa Zakonom o komunikacijama, Vijeće Agencije vodi Agenciju u pogledu strateških pitanja provođenja zakona, te vrši konsultacije s generalnim direktorom i prima od njega izvještaje. Vijeće Agencije usvaja Kodeks rada i pravila za emitovanje i telekomunikacije. Osim toga, Vijeće Agencije ima funkciju apelacionog tijela za rješenja koja donosi generalni direktor. Vijeće Agencije usvaja prijedlog budžeta Agencije za svaku fiskalnu godinu.

Vijeće Agencije je tokom 2009. godine održalo sedam redovnih i jednu vanrednu sjednicu. Tokom 2009. godine, Vijeće Agencije je

usvojilo:

- 14 pravila (10 novih i 4 pravila o izmjenama i dopunama pravila)
- Kodeks o izmjeni i dopuni Kodeksa ponašanja Agencije
- dvije odluke
- Plan i program rada Vijeća Regulatorne agencije za komunikacije BiH za 2009. godinu
- Prijedlog budžeta Agencije za 2010. godinu
- Godišnji izvještaj Agencije za 2008. godinu

izdalo:

- 7 rješenja po žalbama u drugostepenom postupku

prihvatiло:

- 29 informacija
- 7 izvještaja

uputilo:

- 34 dopisa

Vijeće Agencije je u 2009. godini, u skladu sa članom 39. (stav 2) Zakona o komunikacijama, provelo u okviru svoje nadležnosti utvrđeni postupak za izbor novog saziva Vijeća Agencije i utvrdilo listu od 14 kandidata za novi saziv Vijeća Agencije, te istu proslijedilo Vijeću ministara BiH, koje prema odredbama navedenog člana na osnovu liste Vijeća Agencije utvrđuje prijedlog od sedam kandidata i upućuje Parlamentarnoj skupštini BiH na imenovanje. Parlamentarna skupština BiH nije prihvatile listu od 7 članova koje je utvrdilo Vijeće ministara BiH i postupak izbora novog saziva je nezavršen.

Vijeće Agencije je također u 2009. godini, u skladu sa relevantnim odredbama Zakona o Javnom radiotelevizijskom servisu BiH i Zakona o Radioteleviziji Republike Srpske, utvrdilo liste kandidata za člana Upravnog odbora BHRT-a iz srpskog naroda i člana Upravnog odbora RTRS-a iz hrvatskog naroda, te iste proslijedilo Parlamentarnoj skupštini BiH, odnosno Narodnoj skupštini RS, koje prema navedenim zakonima vrše imenovanje članova upravnih odbora.

V FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ

1. Podaci o ostvarenim prihodima

Ukupno ostvareni prihodi Regulatorne agencije za komunikacije u 2009. godini iznose 21.657.901 KM i veći su za 12% u odnosu na ukupno ostvarene prihode u prethodnoj godini. Prihodi od redovnih tehničkih naknada za dozvole za regulisanje i nadzor operatera telekomunikacija i emitera, iz kojih se, prema Zakonu o komunikacijama ova Agencija i finansira, ostvareni su u iznosu od 10.789.630 KM i manji su za 4% u odnosu na planirane. Manje izvršenje ovih prihoda u odnosu na plan posljedica je odluka Vijeća Agencije o smanjenju naknada za dozvole.

Prihodi od doprinosa za korištenje radiofrekvencijskog spektra iznose 10.868.271 KM i za 35% veći od prihoda planiranih po ovom osnovu u Budžetu institucija BiH za 2009. godinu. Prihodi od novčanih kazni ostvareni su u iznosu od 57.295 KM.

2. Podaci o ostvarenim rashodima

Ukupno ostvareni rashodi Regulatorne agencije za komunikacije u 2009. godini iznose 8.989.688 KM ili 82% u odnosu na planirane i odobrene Zakonom o budžetu institucija BiH za 2009. godinu (8.736.000 KM) i odlukom Vijeća ministara BiH (2.250.000 KM).

Indeks ostvarenih rashoda u odnosu na plan kod tekućih izdataka iznosi 81%, kod kapitalnih izdataka 95%, a kod programa posebne namjene (sredstva akumuliranog viška prihoda po odluci Vijeća ministara BiH) 73%.

Pojedinačno i procentualno gledano, najznačajnija odstupanja od plana, ostvarena su na pozicijama „ugovorene usluge“ (izvršenje 42%), „izdaci za tekuće održavanje“ (izvršenje 53%) i „izdaci za troškove osiguranja, bankarskih usluga i platnog prometa“ (izvršenje 50%). Osnovni razlog manjeg izvršenja na poziciji „ugovorene usluge“ je taj što su smanjeni troškovi po osnovu ugovora o djelu i poreza po osnovu ugovora o djelu (izvršenje 30%), s obzirom da radnim grupama DTT foruma nije produžen rad u 2009. godini. Osim toga Agencija je u 2009. godini izvršila prijem određenog broja uposlenih na poslovima koje su do tada obavljeni po osnovu ugovora o djelu (spremačice).

Manja izvršenja na pozicijama „bruto plate i naknade“ i „naknade troškova zaposlenih“ posljedica su odluka Vijeća ministara BiH, sukladno stand-by aranžmanu BiH i MMF-a, o visini osnovice za obračun plate u iznosu od 498.10 KM i visini novčane naknade uposlenih u institucijama BiH za ishranu tokom rada (8 KM za svaki dan proveden na radu), kao i visini sredstava za isplatu regresa za godišnji odmor (586 KM).

Manja izvršenja u odnosu na plan posljedica su i značajnih aktivnosti u Agenciji na stvaranju ušteda, posebno na onim vrstama troškova na koje se može direktno utjecati. Tako su putni troškovi u 2009. godini manji za oko 30.000 KM u odnosu na ostvarene putne troškove u 2008. godini, PTT troškovi su manji za oko 11.000 KM, troškovi goriva za oko 10.000 KM, dok su troškovi reprezentacije manji za 10.000 KM u odnosu na ostvarenja u 2008. godini.

U poređenju sa istim periodom prethodne godine, ukupno ostvareni rashodi za tekuće izdatke manji su za 225.259 KM ili 4%, dok su rashodi za kapitalne izdatke veći za 169.153 KM u odnosu na iste rashode prethodne godine.

Tokom 2009. godine primljeno je 15 novih uposlenika (planirano 16), dok je osam uposlenika (tri pripravnika) napustilo Agenciju.

3. Akumulirani višak prihoda

Na 80. sjednici održanoj 19.03.2009. godine, Vijeće ministara BiH donijelo je Odluku o korištenju sredstava akumuliranog viška prihoda nad rashodima Regulatorne agencije za komunikacije u ukupnom iznosu od 10.600.000 KM. Sredstva u iznosu od 2.250.000 KM

odobrena su Agenciji za kupovinu i opremanje poslovnih prostora u Mostaru i Banjaluci (1.000.000 KM), za nabavku dva terenska vozila za monitoring stanice u Mostaru i Banjaluci (150.000 KM), za izgradnju i opremanje fiksne monitoring stanice u Sarajevu (1.000.000 KM), te za nabavku nove telefonske centrale (100.000 KM). Tokom 2009. godine realizovane su nabavke nove telefonske centrale, dva terenska vozila, te kupovine poslovnih prostora u Mostaru i Sarajevu. Odobrena sredstva za kupovinu poslovnog prostora u Banjoj Luci nisu iskorištena u 2009. godini, iz razloga što je poništen postupak po javnom pozivu zbog propusta u dostavljenoj dokumentaciji svih ponuđača. Ponovni postupak za kupovinu poslovnog prostora u Banja Luci bit će proveden u 2010. godini.

Regulatorna agencija za komunikacije ostale je obaveze po ovoj odluci izvršila 17.04. 2009. godine, te doznačila sredstva u iznosima 6.111.000 KM Vijeću ministara BiH i 2.239.000 KM na Jedinstveni račun trezora.

4. Revizija materijalno-finansijskog poslovanja Agencije

Prema Izvještaju o reviziji Regulatorne agencije za komunikacije za 2008. godinu broj 01/02-08-16-1-448/09 od 30.04.2009. godine Ureda za reviziju institucija BiH, finansijsko poslovanje Agencije u toku 2008. godine bilo je u svim materijalno značajnim aspektima usklađeno sa važećom zakonskom regulativom.

U periodu od 12.10. 2009. do 16.10.2009. godine izvršena je prethodna revizija finansijskog poslovanja Agencije za 2009. godinu, od strane Ureda za reviziju finansijskog poslovanja institucija Bosne i Hercegovine. Izvještaj o obavljenoj prethodnoj reviziji nije dostavljen u Agenciju, obzirom da nije bilo uočenih propusta i nedostataka.